

OROL

ČASOPIS PRE ZÁBAVU A POUČENIE.

Zodpovedný redaktor:

ANDREJ TRUHLÝ-SYJNIANSKY.

Roč. V.

Turč. Sv. Martin, 30. Septembra 1874.

Číslo 9.

Jim!

(Spomienka na 4. sept. 1874.)

Opadol kvietok jedon: červi, nasýťte sa!
Však vám i tak dlhý deň nedaly nebesá.
Slávte si triumf sily! — však i ti Mongoli
Vrážd triumfy slávil a kdeže sú? — boli.
Obtnite mladej lipy tie vetve zelené:
Prijde jar, sila skypí — koruna vyženie!

Padol oltár obetí! Junač naša zbitá,
Prápor svätý rozniesly barbarské kopytá.
Zvítazili! No haňba na jich sedí zbroji; —
Hrad padol, ale pravda, pravda naša — stojí!

Zatlkli prameň živý! — oj, deti sokolie!
Nebojte sa, vód majú ešte naše hole.
A keď všetky zakujú, ti kňazia svobody:
Zo skál holých vyvedie Mojžiš druhý vody! —

Strašilo tam, strašilo pokojných, vrah, ľudí.
A kde že je? — vletelo do jich prázdnej hrudi.
No, bodaj nech smrteľným strachom jich tam straší,
Kým nerieknu: my vinní i otcovia naši! — —

B.

Lipovianska maša.

Rozprávka zo života ľudu slovenského.

Spísal Dr. Gust. Kazimír Zechenter.

(Pokračovanie).

III.

Prívetivé slniečko nakukávalo skárou po-
medzi zápole tam od Vlčej ponad Zbojničku
do Lipového, ktoré si práve oči vytieralo.

A už celé hejno čerstvých ranostajov hem-
žilo sa tam.

Pred mašou bola trmavrma, celý to Rad-
vanský výročný trh.

Strelci, rozmanitým krojom odení a zbrojou rozličného druhu opatrení, veľičili malebnú rozmanitosť poľovníckeho obrazu.

Skupeniny tvorily sa, jaké len nie!

Tam skúma baník vážnym zrakom pušku, s práchnovou vlastnoručne robenou čiapkou na hlave, v žltočervenu hlinkou zamazaných puliderách. Puška tá patrí čiernemu uhliaroví so širočizným klobúkom. Keď mu baník stroj chválou obsýpa, prisvedčuje tento radosne hlavou, i vyciera cez červené pery zuby staby žabica biele. Opravdivý strelec je hrdý na svoju pušku, jako zaľubenec na svoju milenkú. Tam zase rubár, so širokým opaskom a na ňom s blyskavými mosadzovými prackami, klačí na jednom kolene, i zapeká si dýmku. Dým sa mu krúti do očí z ohňa, i metajúc hlavou, mraští osmahlú tvár. Podľa neho prítahuje si valach v čiernej hunke návlaky na krpcoch. Ej, veď sa už dnes dokonale vybehal, keď prebehol hen tam od priehybského salaša, ktorý je dobré dve hodiny vzdialený. Tam pod lipou, ktorá nám je od včerajška známou, pokračuje si šedivý upískaný mašiar biely oštiepok s čiernym chlebičkom. Robí to tak pokojne a s takou chuťou, že mu to králi závidieť môžu. Za ním pocengáva si suchým hrdlom trápený horár z tej mädovej „grammatiky.“ V pozadí stoja pohotove honci s dlhými cedilami na chrbte a valaškami v pästi, chlapeci to jako kvet a samá roztopaš. Jedni sa za prsty tahajú, druhí šibenice preskakujú, kolesá lámu, pasujú a tomu podobnú peľoš tropia. No, kamkoľvek zrak obrátiš, všade na pôvodných, pevných postavách svalovitých Slovákov sa s úľubou zastaví.

Nie menej čulý život, jako tu pred mašou, panoval i v dome a na dvore pána Dymákovom. Hostia a významnejší poľovníci vystrájali sa tu na pohon. Vrázleniu dvermi, behaniu a motanine nebolo už konca kraja. Ten vyťahoval nábitok, onen čistil cievu, tam ten srebalo kávu, iný slivovicu, štvrtý pochutnával si kapustnicu s klobáskou, a tak ďalej, každý jedon dač inším bol zamestnaný. Pánu farárovi nesvedčil ramár, pán polesný nemohol si naísť klobúk, a mal ho na hlave.

Nadpolesný sa veľmi hneval, bo mu volakto do kapsy miesto patrón malých klobások vložil. Lekár, ktorý väčšiu časť noci pri ferbličke presedel, ospanlivý nemohol nijak do nohavíc vleznúť. Jako by i vliezol, keď mu kamaráti nohavice nitkami pozašivali. Lesní vo dvore psov na svorky kládli, tľe jim dávali, rozkazy prijímali a dávali. Každý jedon mal dajakú robotu. Aby huku ešte viac bolo, psi vrčali, zavýjali, druhí sa ruvali, brechali, štekali a skolili.

Nechybel v tejto strakatine ni Ravasy.

Zelený klobúk s hlucháňovým perom, zelený kabát a duplovka na pleci ozdobovaly ho. Takto vyfintnený presúšal sa s veľkou obľubou a blaženým úsmechom. Jakoby i nie, však mal preca ruku najkrajšieho dievčata zabezpečenú!

Anička bola bladá. Plač obrúbil nebeské jej oči červenou farbou. S tichou oddanosťou konala svoje domáce povinnosti. Úctive vystupovali jej všetci z cesty, kade prechodila.

Nie tak Ravasy!

On sa jej všade na oči stavál a čo mu ona pri svojom mnohonásobnom semtam behaní jako vyhybovala, on sa jej vše a vše v ceste vyškieľal.

Beží s plnou čajom naloženou tácou. Úlisný Ravasy použije toho okamženia, i podal sa, chtiac ju objasť, za Aničkou. Čo tu robíš? Ujistiť nemohla, tácu pustiť nesmela, v rozpakoch postavená chce kričať. Vydúr a Dolina, veľikí na svorke uviazaní to psi, za kúriacim sa žrádľom na dvor jedným mičkom skočia, svorka sa okolo nŕh Ravasyho okrúti, a on, jako je dlhý, padne pod zchod, kde práve morka na vajcoch sedela. Morka vzletom a krikom zachovala si život; vajcia ale, len pred tromi dňami podsypané, beznádejne na výsledok vyľahnutia rozišly sa žltou farbou na nohaviciach Ravasyho a na tej čiastke tela, ktorá sa prírodou a právomocnosťami ku telesnému trestu zvlášte určenou byť zdá.

Anička bola osvobodená. Nasledoval všeobecný smiech. Najväčšmej — vťahnuť hlavu medzi plecica — chychotal sa na dvore o kôľnu opretý Štefan.

„Len ho,“ povedá, „múkou obsypte a hodzte do horúcej masi a máte hneď vyprázanú telacinu hotovú.“

Rámusu celému koniec urobilo zjavenie sa domového pána, ktorý vykročil vo sprievode svojích hostí na pitvor. Zberali z rámu pušky, kapsy, a celý huf z dvora a z domu pobral sa napred maše. Tu posbieraly sa rozložené zástupy, pozdravujúc prichodzích a točiac sa okolo rozkazy vydávajúceho pána maše. —

Pán Dymák je muž najlepšieho veku, chlap udatný, v sivej halienke, ťažkých čizmách a sivom podperenom širáku. Čelo vysoké vrázkami je preorané, pozor mutný, jako podholnie, v pozdních listopadných dňoch tahavou hmlou zahalené báne.

Otčenáš priblížil sa k Pobožnému.

„Ej, veru,“ riekol, „jakýsi ten náš pán smutný vyzerá! Jaké má tie obrvy stiahnuté a fúzy mu odvisly, jako šulky na smreku. Či je nevyspaný a či ho tie karty nešťastne pomútily, a či mu je ký hrom?“

Jano Pobožný, hlásnik v mercúnovej čiapke, kývnuv hlavou poznamenal na to:

„Keď som v noci práve dvanásť vy-pískal, tu sa zrazu blyskne, a ohnivá metla iskry sypajúc, jako keď liatina do mokrého piesku vrazí, tam kdesi nad uhlomeračovým komínom vyletela, potom letela, letela ponad mašu, až konečne tam kdesi za Besnikom s veľkým rachotom sa rozpadla. A to veru, bodaj ma stišlo, nič dobrého neznamená!“

Krivý uhliar Rakyta dopyčujúc ten rozhovor doložil:

„Ba mne valach z Priehybinského salaša rozprával, že počul nad Gajdošovým potokom po rozkálaných zápolach celú noc vetor ustavične stenáť a kuvika kuvikať. Aby nás len Pán Boh od zlého a škody ochránil, žeby dakoho zver nepošpintala.“

V tom pristúpili štyria puškami ozbrojení, včera cieľom obkolesenia medveďa vyslaní chlapi. Kým ho kolesili a už vychodiť mienili, zjavil sa on na druhej strane pod samou holou. Tam pásli paholci stádo volov. Tu sa zrazu v noci vyrúti na ne; najkrajšiemu z nich vyhodí sa na prednie lopatky a jedným silným úderom vrazí mu pazúry

dláb do krku. Silný vól zareve a vlečie zafatého ťažkého medveďa za svojimi pasúcimi sa súdruhami. Na ručanie volovo pricválalo všetkých tridsať i šesť široko rohatých kusov a začal sa krutý zápas na život a na smrť. Pastieri kričali, volí ručali a medveď mumlal len sa tak doliny ozývaly. Volí zohnúť šíje hnali sa rohami doň. Medveď popustí krvavú žertvu i postaví sa rozdávajúc ťažké pohľavy na zadné nohy. Ale i jeho trebars hrubou bundou zaodiate a nepriam útlocitné rebrá opakovanému dlhých končitych rohov útoku odolať nemôžu. Jedon z volov vrazil mu tak silne rohom do boku, že ho ledva von vytiahol. A keď na to pastieri s faklami a kyjami dobehli, prinútený bol cuvnuť, spásu v úteku hľadať a utiahnuť sa nazad do tmavého lesa. Volí tak boli zdivené, že sa sami pastieri pred nimi až za vatru utiahnuť museli.

Pán maše naslúchal pozorne túto zprávu, i porobil potrebné poriadky. Zmenili pôvodní plán pohonu na radu skúsených strelcov. A že už raz navŕadený medveď, ktorý iste zamýšľal nový nápad zo svojho ložiska, ďaleko sa neodďialil, ustanovené je, honcov pustíť od Gajdošovho potoku hore. Odrážky maly stáť grúnom na Pliešky a Čertaz, z druhej strany ale Klátnym grúnom až po Salašíky a Korytárske na Struncenô. Strelcom vykázané byly stanoviská na vrchu Korytárskeho. Utvorený bol takto štvorhan, v ktorom obohatý musel by byť medveď.

Naložiac ešte prísny pozor honcom, rozkával strelcom, aby pre lepšiu istotu rany nestrielali na medveďa ďalej od tridsať krokov, aby mu tým bezpečnejšie klovy vyšparchať mohli. Obrátil sa ešte ku svojim hosťom a so smiechom poznamenal, aby, keď cez noc málo alebo nič nespali, bdeli a mackovi uvrznúť nedali, ináčej že vinní bez výnimky štyriadvadsiatymi ramarmi hlásnikom Pobožným vyčítanými trestaní budú.

A tak stúpali napred s heslom: „Pán Boh požehnaj!“

Pobožný, hlásnik to s mercúnovou čiapkou a jazvecou kapsou, jako riaditeľ išiel vopred, za nim oddielni lesní, potom nasledovalo panstvo, za panstvom dlhý rad roz-

ličných tried strelcov, jako mašiari, uhliari, baníci, rubári, valasi, jako práve kto puškou zaopatrený a medzi strelcov počítovaný bol; až potom kráčala s cedilami cez chrbát o valašky sa opierajúce poskakujúca mladá chasa, veľký sbor honcov.

No, bolo to opravdivé križiacke ťaženie Godefrieda Bouilliona oproti — medveďom.

Upísané malé deti cez skamravé oblôčky kukajúce, väčšie v modrých kytličkách a červených čiernolimovaných čiapkách, územčisté dievčatá a ženy vo vrách vyzierajúce spreádzaly pochod zvedavým okom. Kychtári na okná maše vybehnúť, topiari ale vyparení pred mašu sa shromažďiac, obzerali tento jim ináčej nie nový a prvý výjav poľovnícky.

Hneď za vieskou, za sivými jelsami podal sa zástup prebadkajúce hučiaci úpusť pravo v bok, medzi kapustnicami, potom známym nám Závozom popod Malinkú, do vrchu a ubieral sa do tmavého lesa, kde sa dlhý hýbavý rad poľovnícky krátil, až konečne poslední z honcov špehavému oku z ostatých v dedinke divákov zmizol.

Zdravý, voňavý zápach smolového stromovia zavial a potúžil prsia putujúcich v tichom tiene viac storočných smrekov.

Z prava i z ľava objavujú sa jamy a priepadiská zapustených už dávno, bučinou a jedlinou zarastených bán a hálnisk.

Rezký krok postupujúcich hatený je hustým čerstvo - tmavozeleným čučoriedim a v ňom ukrytými šikmo popretáhanými húzvatými koreňami.

„Hop, hop! . . . bystu výbohu!“

A už ležal Ďuro vyklznutý v jame.

„Bodaj by si skamenel i s koreňom,“ vykrikne zas Palo a kus krpca ostalo mu tam na koreni.

A tak to šlo potkýnajúc sa až po samú skalú, Junčiarka nazvanú. Tuto vystupovali strmým chodníkom len lahunko. Rozprávky nebolo počuť, tým lepšie ale ostré dýchanie, ba chládkom i paru z úst zadychčaných pútnikov bolo vídať. Chlapi plazili sa viac, jako chodili. Chodník bol úzky. Haluzy vypínajúcich sa z hlbiny smrekov hatily priechod cez úzky chodník, a tak sa stávalo, že keď predhodeca vadiacu mu haluz zohol a potom

neopatrne prívčas vypustil, jeho nástupca za podiel dostal dokonálny pohlavok, ba nejednomu pružna haluz i širák zrazila z hlavy.

Junčiarka trčala ponad stromy. Výhľad z nej bol na okolo voľný. Pekné, krásne bolo široké ďaleké more čiernych lesov, prúhami všakovými dolinky značiacimi popretkávané. Dolinou na brehu chytrého potoka vídať bolo sem tam zahýbajúcu cestu, vedúcu do roztratených uhlísk a hen ďaleko pod samé podholie.

Ravasy utieral si hojný znoj z čela, i zastal na chvíľku. Z prvu bol lahostajný, zrazu sa mu rozosvietil pozor. Hladí na dolinu celou napnutosťou zraku. I samému batožinu nesúcemu uhliarskemu učňovi Fafirovi nápadné to bolo. I pozrel tým istým smerom, i vidí cestou tam dolu pomali kráčajúcu chlapskú postavu. Vyniesol dlaň ponad oči, i pozerá, pozerá.

„Kto je tamto, či ho poznáš?“ pýta sa Ravasy.

„Ja vám, mladý páňko, rozoznám tamto na Solisku komára. Keď chcete vedieť, nech tu skameniem, jak je nie pravda, ale to je Janko Kučeravý.“

Záštou zažiarily sa oči Ravasymu. Prosto-srdečný Fafira nepozoroval to ani najmenej, jako ani tie slová nedopočul, čo Ravasy medzi zubami mrmlal.

„Počkaj, ty holomok, však ja tebe zasvietim; zrežeme si naraz rováš!“ I zaškúľil Ravasy ešte raz v tú stranu, kade nepovedome Janko kráčal, i odkvapil za druhými.

Vyhriati, s rozpusteným ručníkom na krku, rozopätým náprsníkom, s klobúkom v ruke, vykyvkali sa meštiaci na Polianku, za Junčiarkou jestvujúcu. Čo chvíľa celý odkukujúci zástup zaujal priestrannú lúčku s utešeným výhľadom na chlum Ďumbiera a jeho vrstovníkov.

Na Polianke stál rozložený s košiarom lipovianský salaš.

Vysoký valach, ktorý práve umýval puťierky, spieval si:

„Hore grúňom, dolu grúňom,
Ide bača s karabínom;
A bučina zelená,
Bača peknú ženu má.“

Keď sa objavili prví strelci na rovinke, vyskočili strážni, Dunaj, Tisa, Sava, Lapaj a šteňa Belko, privítajúc štekotom cudzích ľudí. Jedon hvizd valacha pokoril psov. Chvostami prívétive uhánajú, so sklonenou hlavou a pokychávajú vrátili sa k nohám valachovým.

V nízkych dvercoch salašných objavila sa statná široko-plecnatá postava bačová.

I hneď preplnená bola koliba hosťami.

Bača plní črpáky žinčicou, i rozdáva jich medzi príchodzích. Ledva mu kotál stačí, ba niektorým honcom dostala sa už i len psiarka.

Občerstvení kyslou hustou žinčicou, ponabíjali si strelci pušky, pripravili do hotovosti stroje. Strelci oddelili sa od honcov. Tito v dlhom rade, ponechajúc za sebou po tráve dlhý zarosený prúh, pobrali sa bokom na pravo do tienavého lesa. Strelci tahali ďalej do hora vážne a mlčanlivo vykázanou sebe cestou.

Peň za pňom je krajší. Tu prestiera krásy svoje jakoby nikým nemýlená príroda, ďaleko od ľudského hluku, vo vlastnom príbytku. Štihlá, so šedivou kôrou, jedla a rapavý červenastý smrek zjavovali sa tu; tam preráza sa stáby lesná mátoha srieborná sklonená, veľikámi v zraсте prebehnutá, už už udusená breza. A hen zase jako blízence jaseň a javor prepletajú vetve do vedna, i vypínajú sa, jakoby sa namáhaly v pretekaní sa, by jedon druhého ztláčily. Každý strom sa táhá hore, aby svoju korunu snečným bleskom pozlátit mohol. A keď sa títo lesní veľikáši v závisť o závod do popredia tísnu, ubohé nízke bylinky túlia sa skromne v tmavom úkryte k mohutným nohám pyšných stromov, jako žltá *Senecio nemoralis* (lomihnat hajný), *Filago arvensis* (úplavčičník nivný), *Prenanthes purpurea* (srnečník krvavý) a osamotená bledá *Parnassia palustris* (laliža bahná).

Čiara junáckých strelcov prekrúcala sa sem tam, hore dolu, dla toho, jako či vývraty preskakovať, či hranaté machom a sláďičom pokryté žulové balvany a husté cárachy obchádzať prišlo.

Keď už po trudnom pochode na určenú výšku vyšli, rozťahovali sa kosom. Pobožný

dla obyčaja a bedlivej rozvahy určil každému jeho stanovisko, na ktorom bez odporu ostaf a svoju streleckú úlohu svedomite plniť mal. Každých 40—50 krokov jedného puškára nechajúc, pokračoval s ostatnými ďalej. Zrazu vyklzne sa mu krpec a milý Pobožný, jako bol dlhý, tvárou strepal sa dolu do čučorie-dok. Mercúnová čiapka ostala visieť na mla-dej oskorušinke. Vychrámil sa hore, pokrýl si hlavu, poškrabal si nos a riekol:

„Ej, prisám Bohu, tu ostanete vy, urodzený pane! Tu, nech som Kubom, budete istotne strielať.“

Pán Dymák podrobil sa streleckým pravidlám a zastal si na vykázanom mieste. Kým ti ostatní ďalej odchádzali a každý sa na svojom stanovisku octnul, preskúmal si miestnosť a blízke okolie.

Jako všade našimi lesmi pokrývalo i tu súmerné rebríča (*Filices*), tá naša malá severnia palma, zem i drobnejšie skála. Stromy, jako to v pralesoch býva, stály obredné, pomiešané, hrubé i tenké, na niektorých miestach krížom krážom bez skladu na vysokú kopu naválané vývraty, pod a medzi nimi kyprina a husté cárachy. Podla neho ležal ozrutný vystiepený žulový balván, machom jakoby pohovka obrastený; znamenité to sedlisko, čo pán Dymák múdre použil, i sadol si unavený naň. Tu potom hrdlo natahuje a skúma susedov.

Vyššie neho jasno-zeleným listím skorušiny a rozpletenu kyprinou ukrytý čupí Ravasy.

Niže neho stál o smrečka opretý na drevenej nohe uhliar Rakyta.

Dymák natiahne oba kohútiky, preloží ružovú damascénku prez kolena a odá sa dúmať. Zatriaslo ho celým telom. Smrť ho preskočila. Šuchne rukou cez tvár v domnenke, že zimničné zatrasenie je následkom nevyspaného tela. A tomu nebolo preca tak. A čože bolo? Či ho asnaď mráz prejímal pred nastalým medvedím pohonom? Oj nie, však on na všetky poľovnícke dobrodružstvá od dávna bol privyknutý.

Obklučujúca hrobová tichosť a krása velebnej prírody ukolembaly ho do hlbokých myšlienok.

Rozhutoval o svojej chovanici, ktorú otcovsky miloval. Staral sa o jej budúcnosť. Ač práve Ravasymu zo srdca oddaný nebol, preca s nim tak bol zapletený, že svoju spásu len vo sňatku Ankinom s nim videl. Záležitosť totižto maše nestála po rovnom: vec prešibalosťou uhlomerača tak ďaleko dospela, že jestli by on, ktorý nič všetkého v rukách držal, nepovoľnosťou Dymáka odpudený bol, neomylné by úpadok pána maše nasledovať musel. Toto smutné presvedčenie tlačilo jeho mysel.

Už chvíľu bolo počuť hore grúňom lomoziaciach honcov krik a šramot.

Zahrúžený v hlbokých myšlienkach, pozdvihne zrakom cez otvoreninu zelenej pokryvy vysoko nad hlavou, i nasleduje okom srieborné, južným vetrom proti chlumu Ďumbiera hnané, obláčky, jakoby tam v tej výšine osud svojej chovanice vyčítať chcel.

I začuje chrapot.

Čelo sa mu vyhladí. I upre zrak v tú stranu, kade chrapot zaslúchol. Všetky mysle má v zraku a sluchu sústredené. Napína sa, bo videniu voľnému prekáža raždina a cárach. Skúsený strelec postaví sa do hotovosti: a síce na čase, lebo zpoza prehnilej klady vyvalí sa čierny, široký, chlpatý chrbát. Chrbát sa vypína z malinčiaka staby vlny z mora a za tým sa vymele veľká jako mytovníca kotrba. Za nadurenou kotrbou nasledovaly do nadhnilej klady vrazenými pazurami ohromné dlaby, a jakoby myhol, už stála prednia časť širokoprsého medveďa jako socha nad kladou povýšená. Čierny bol, ach, strašne krásny zver, len otvorená, paru v obláčkach vypúšťajúca, tlama odrážala sa červenou mäsitou barvou, z ktorej staby palisády biele kiovy vycieraly.

Teraz strielať, lebo nikdy!

Tento moment dobre chápal i pán maše.

S radostným úsmechom zdvihne prichystanú pušku, pritisne k lícu, zažmúri ľavé oko, kukne na mušku a — rrrr! . . . zahučí rana ďaleko široko po dolinách a grúňoch. Dým ľahký vetrík odniesol.

Rana bola dobre namierená, no práve v okamžení, jako kohútik zpusťil, vyklzla sa

mu o vlhkú, machom obrastenú skalú, opretá noha a kula šuchla popod ľavé oko. Ranila ho ťažko, ale nie smrteľne. Toto sa stať môže len vtedy, keď lebo do mozgov, do srdcovej komory, alebo aspoň do pátra na krku trafený je.

Medveď striasol hlavou, zosekal jakoby v stupách zubami a zareval, až sa zem zatriasla. Všetko to dialo sa v okamihu. Hbíte preskočí medveď kladu a bere sa prasto skokom v tú stranu, kde rana padla a kde sa skúrilo.

Dialka medzi strelcom a medveďom obnášala asi 40 krokov. A tak, keď pán Dymák nedostatočný výsledok rany a zúriaceho zvera proti sebe valiť sa videl, nakoľko v tak krátkom a kritickom čase možné bolo, chytro, no, bez potrebnej duchapritomnosti, prenáhlene zase namieri a druhú cievu zpusťí. Čas ku pokojnému miereniu bol prikrátky a predmet jeho v evale postavený. I nenie sa čo diviť, že kulka nie tam, kam mierená bola, lež mimo cieľa padla. Prasklo! kula roztrepala ozrutnej „mamune“ ľavú lopatku, čo ohavu len ku tým väčšiemu steku pohlo.

Nieto toho koňa, ktorý by bol v stave postrielaného medveďa závodom predbehnúť.

„Hu, hu!“ zahučí hlbokým basom, nasledujú tri lebo štyri obrovské skoky — a chytí dlabami pušku a takou silou praští ňou o blízky smrečok, že sa až do vrcholca zachveje. Cieva sa zohla, jakoby nie z ružového damasku, ale z rožnavského vosku robená bola. Drevené čiastky dvojky rozmrvely sa na triesky . . .

Hrôza!

Nastal strašný krik.

Kostí a špik prenikajúci a o pomoc volajúci ľudský hlas miešal sa s revom divokej šelmy . . .

Susediaci strelci nevedeli sa spamäťovať v prvom okamžení, boli celkom pomútení i nevedeli, čo robiť.

Keď zo zarazenia prišli k sebe, hrnuli sa skalím a hatiacimi jich krok huštiakami na miesto nešťastia.

Pán maše leží na zemi a zápasí s medvedom . . .

Jako tu pomáhať?

Strieľať?

Jako tu strieľať do chlpu, kde chlap s medvedom objatí sú v kľbku? Na miesto medveďa ľahko možno pána zastreliť.

Do súboju pustiť sa, je neradno. Kým výdatná pomoc príjde, rozdrúzané budú kosti nešťastníka na múku.

Bože, tu rady niet! . . .

Jakoby Cherub z neba zletel, zjaví sa na javisku junácky náš — Janko.

(Pokračovanie nasleduje.)

Arab.

Východnia povest.

Od Slovačkého.

Kľaká velblud môj jako Iman padá,
Keď sa v modlitbe na východ obráti,
A pilná ruka na chrbát nakláda. —
Ktože zná, kto z nás dvoch sa nazpäť vráti?
Na boku šabľa dobre vyostrená,
Na druhomv túle strašná smrť zavrená.

Slza, nenávisť, pokladnica moja,
Z tejto ľud podlý bohate obdarím —
Smrť nesiem núdznym, čo smrťou sa bojá,
I stav veselých obmedzím, otrávim.
Keď bolosť zmraští čela môjho kožu,
Šťastliví bldnú i smiať sa nemôžu.

Pustil sa velblud do púštin pustoty,
Zpod jeho ratie oheň šľahá hustý.
Sedlo kolembá do sladkej driemoty,
V zubách velbluda žltá tráva šušťí. —
Keď mesiac blyсне sriebrymi lúčami,
Ďalsia lež za nim, cesta je za nami.

I.

Musím byť možnym, keď pod mojou správou
Tolko na svete plakalo i kvili.

Raz, keď svet desíť pomstou som krvavou
Vybehol na step, vrah ľudskej útechy,
By sa mi v nej oči moje nasýtily.
Hladím. — Nad morom, zo slabej trstiny
Chatrč ubohá, v zemi bité strechy
Kvetisté mora obrástly rastliny;
Svetlo blyšťalo cez plátané šiby
Po strechách dým sa začal rozťahovať. —
Ha! či sa bedár tej núdznej koliby
Mne ešte šťastím odváži porúhať?

Nízku plotinu preskočily nohy.
V núdznej chatrči stavec ubiedený,
Človek na pohľad núdzny i úbohý —
Od ťažkej práce oči sotva svieťa,
Kmet sriebrovlasý, letami zhrbený
Držal hrst piesku i smial sa čo dieťa. —
Bol to úbohý rybár a v tom piesku
Prehŕnal perly. — O núdzo žobráka!
Perly, — to perly! tak malé? bez blesku?
Pohliadnem trpko na šťastie rybáka,
I vediem starca po nad brehy mora.
„Pozri, zo zboja karavány,“ slovíom,
„Perla ohromná, blyštiaca sťa zora, —
Tu do týchto pien zátone ju hodím.
Dostaň ju z hĺbky a niekto z mocnárov
Perlu ti kúpi — dá poklady zlata.“
Nádeja starca zajasala tvárou
I hneď sa rútil vo valy ohromné. —
Zhynula perla — hladanie daromné!
Vyšiel — po tvári hryzota vylíata. —

Zničil som šťastie i pokoj človeka,
Dal som otravy, dal som mu nádeje.
Hľaď, jako trpko nad brehom narieka
Jako do mora trápne slzy leje.
Vrátil sa domov môj starček ustatý,
Starostne padol na listvenné lože,
I volal s plačom i krikom: „o Bože!
Bolby šťastlivý, bolby som bohatý!“

Ja škerdil som sa, bol to smiech Satana.
Ďalej velblude, ďalej po púštine!
Možno, že niekde radosť nenazdaná,
Ja nedám vyrásť tej bujne zeline;
Možno, že pomsta to srdce zobudí
Už zkamenelé vsriedť kameňných ľudí. —

Tak koral niekdy žil pod morskou vodou
Neraz zatruchlil pod valami búre,
Keď slnce bleslo na nebies lazúre
Šťastlivý koral kojil sa pohodou.
Ale v jaseňi ztrhnutý víchrami
Medzi chladnými zkamenel skalami.

II.

Pamätám dobre . . . Bolo o poludní,
Zvolna rúšala veľká karavána;
K blízkej na púšti blížila sa studni.
Povstala vrava so smiechom smiešaná.
Cely tlum beží prudkými závodý
Sta húf čiernych vrán výstrelom zplašený,
Vedie rozhovor i načiera vody —
Ale smrť bola v tom čistom prameni.
Jed bol vo vode, — oni nevedeli.
Už pijú — pijú! jedna tvár obladla —
Tam padol druhý — — všetci zdreveneli —
Plná nádoba z mŕtvých rúk vypadla.
Mnelbys', že čierni anjelia či Divy
Vyrýhli na zem moru dych pálivý,
I všetko smrti do tlamy sa vála.
Na brehu mora nie tak rôzne skála,
Čo tie mŕtvolý! — Z celej karavány
Zaostal starček — rýchlejší mladý let —
Mal piatich synov, teraz mŕtvol má päť. —
Pribiehol i on, — tam rozbité džbány,
Tam telá synov na brehu ležaly. —
Užasny vidí emiter pokolenia!
Srdec starých prs zaplače, zažiali,
Schtýi otravu — vzdýchne za synami!
Priskočím — starca švihnem do strmeňa
Vranny kôň letí po púštine s nami
I kreše iskry kopytom v granite.
Odnosiem — zložím z koňa telo starô.
Ha! on umreť chcel, ja dal som mu žitie,
Keď v žitiu iskry štestia nezostalo. —

Ďalej veľblude, vystieraj tie nohy!
Mňa tá rozkošná vzpomienka zaníma.
Tu ticho, pusto, jedine z oblohy
Mesiáčik éelo lyskavé vypína.
Keď človek na púšť od ľudí uteká,
Vlastná tu myseľ je vrahom človeka. —

Srdce sta mušla vyrútená z valy
Slynou si žitie uzamíká v sebe;
Tichá — ale keď slnce ju vypáli,

Počuješ slová v tom kameňnom hrobe;
Dávných vzpomienok naplnená tlumom
Všetky smiešaným rozpráva ti šumom.

III.

Dávno už tomu, ešte mladý bol som,
Keď raz za pštrošom na piesky zahnaný,
Bystrého koňa v závodý pustil som!
Letel i prskal — bielymi penami
Sriebril krvavé zubadlo, vodidlá.
Nestačil krydla pštroš rozstrieť stíhany
A môj kôň letel jakoby mal krydla.
V sred divých skalísk — zrak môj sa zarazí —
Staby čarovné raja malovidlá,
Kvietim jasaly zelené obrazy,
Pod palmu medzi žriedla kryštálové
Sadla devica, kráľovná oazy.
Ohmlená v ľahké saty mušlinové —
Na biele líca z vlasu havranného
Jemné záhyby letia závojové,
A šťastie z oka jasalo čierneho.
Šťastlivá! ona ľubila Solima!
Mne utiecť načím od šťastia všetkého —
Lež kôň môj prská, pení sa i zpína.
Ďalej môj koňu! — sta tygri stepové
Letel som hnaný bolastou Kaina.
Kôň zrozumel. — Hľad! — stromy cypresové —
V jich vňadnom tieni Solim spočinul si!
Vďaka ti koňu! — Zrem v fahy tvárové
Jasaly šťastím . . . Solim zahynul si! —

Neskoršie vrátim zase sa v tie strany,
Chcel som sa devy natešit slzami.
„Kde je tvoj Solim, Solim milovaný?
Máš ešte šťastie tuná pod hviezdami?“¹⁾ —

„Môj ľubý,“²⁾ riekla, „na pieskach spočívá,
Nad nim narieka víchrica púštiny. —
Keď prvá hviezda zapáli rubíny,
Opúšťa telo duša jeho živá. — —
Ty nevieš, nevieš, jaká ja šťastlivá!
Jeho duch nebies opúšťa sklepenie,
Prichodí ku mne, ozýva sa v duši,
Ja cítim, vidím, jeho sa blíženie. —

¹⁾ Nasledovný obraz opretý je na povere Iudu arabského, dla ktorej zomreli vracajú sa nazpät, pijú krev, i dlávia osoby, ktoré za života milovali. — Arabi zamedzujú tento návrat tým, že utínajú zomrelému hlavu.

Keď nič nemotu noci nepreruší,
Keď moje srdce čo zplašené bije,
A prs klenutie hlasné tvorí znenie,
On opäť pri mne, opäť pre mňa žije. —
Nie sú to smyslov hasnúce výtvyry,
Ja ho tu cítim, vidím — on žiarí!
Lahko sta z hmlistej utvoreny chmáry,
Odetý v samé zlatisté kolory,
Jeho hlas dlhé a dlhé hodiny
Ducha mi vznáša, jako smar fontany!
A keď sa jemne líc dotkne perami,
Zdá sa, že spadly kvetisté jasmíny.
Potom sa zblíži, kvapku krve pije,
Ťažké bolasti vydajúc, vzdychnutie,
A keď tak od nej, osviežie, ožije, —
Cítim v ňom mojej krve obehnutie;
Ja zriem s rozkošou, keď môj prúd vysieha!
Z prs mojich útle chytáva dychnutie,
I sám rozkošne mojim dychom dýcha;
Chvilôčku ztiší, v prs mojich izbičke —
A jeho srdce začína biť zticha, —
Z očí mi berie svetla po iskričke
A jeho oko tým ohňom rozpalí;
Z líc si požičia šarlatu živého —
A jeho líce berie jas koralý
I zkvitne barvou kvetu ružového.

A keď on smutný viní los i seba —
Srdiečka jeho uchvátená bitím.
Načúvam klopot — viac štastia netreba!
Môj Solim žije, žije mojim žitím!
V noci on pri mne v celej kráse, síle
Jasá sta jasal niekdy v štastia chvíle.

Ale keď zora nebom sa uskúli
A hmlý zatiahnu nebo ruzostrojné,
Darmo milenka do lona ho túli!
Krehne i okom sviety nespokojne.
I vše viac hasne, i vše viac bleduje,
Jako keď blyсне okom slnce jasné,
Mesiačik zbladne i v hmlé s lúčmi zhasne, —
Tak Solim v hmlý sa blankytu rozleje!⁴⁴

Ona je šťastná — zničiť tu slasť hmlavú! —
Nezhliadnu tvoje Solima viac oči;
Ja našiel som ho i — utal mu hlavu —
Ten tieň mohyly na step viac nevkočí.
Nezbadá deva milého jej tieňa,
Nadarmo čaká večera každého!
Umriem ufala v náručí milého;
Skrze mňa ale — umrela z trápenia!

Ďalej velblude! tu pusto do kola.
Čiby už tá zem šťastlivých nemala?
Žiaden zvuk na mňa v púštine nevolá —
Výjma sup krúži ponad pusté skála
A šum kriek čiernych znie po stepe divom.
Len ja som šťastný sám na svete širom!

IV.

O nie! tá palma musí byť šťastlivá
Žriedlo si kryje pod listvinou krieva, —
Aj, jako listím milostne povieva,
Kochá sa v žriedle, — pred slncom zakryva;
Lúč slnce zrakom vodu vykradla by,
Podozrivá jej i mesiaca je žiar.
Na listách zpúšťa rosu i ochlady.
Vode nebeskú barvu znivočila
A dala svoju, — svoju vlastnú jej tvár
Kochá, i čelo kvetom ozdobilá.

Stoj! stoj velblude! — tú palmu podpálím
Nie, — zasypem jej žriedlo kryštalové,
I skoná palma pod úpekcom žhavým.
Zletia jej z čela okrasy kvetové.
Zostane sama vsred pustej krajiny,
Jak ja sám jedon zostal som vsred sveta.
Nech ukazuje zvädlej tieň, hodiny,
Sta mojich trapov tieň značí mi letá!

V.

Stoj! — stoj velblude! Cesta dokonaná,
Nemožno viacej škodiť. — Smrť sa blíži.
Svalistá noha moja ukonaná —
Viac z túlu môjho strela neublíži.
Vidím z ďaleka — smrť temná i bladá
Ku mne čiernymi krýdlami vesluje.
Zosnem. — Už vidím, velblud môj padá!
Velblud, čo smrti blíženie nečuje —
Keď víchor stepom mohutný zavýje
A zveky moje roznesú havrany, —
Do piesku klaká — myslí, že pán žije,
I že okráda spiace karavány.
Velblude, pán tvoj v inom blúdi kraji,
Zosnul na stepe i dumá o — raji.

Nie nechcem raja, lež prosím proroka,
Nech dušu moju obdarí stepami,
Púštinou, — ktorú nesbehá zrak oka.
Ktorá večne vrie slnce úpekami.
A keď v nej žižňou srdce mi zastoná,

Na moje slovo nech žriedlo vyplyva;
A nech mi vráti prorok môjho koňa,
Čo niekde v pieskach púštiny spočíva.
I nech pre rajskej duše povznesenie
Tú púšť mi vrahov pokryjú mohyly;
Nech sa navráta mladosti mi sily,

Lež nenavráti mladosti trápenie. —
Také si šťastie, srdce moje váži!
Len potom budem spokojný šťastlivý!
Len nech mi potom žiaden človek živý
Samotu rušiť viac sa neodváži!

Petruskín.

Výlet ku Štrbskému plesu.

„Bratu, urobíme výlet!“

„Kam?“

„Na „Štrbské pleso.“

„A kedy?“

„Zajtra. Pôjme i naše ženičky a niektorých priateľov, a poobzeráme tu neobyčajnú krásu nášho milého Tatráska.“

„Dobre. — Nemci a Angličania skôr vedia o bájočných miestach našich Tatier rozprávať, nežli my, ktorí tie miesta tak rečeno pod nosom máme. Pôjdeme!“

A tak sa stalo.

Dňa 8. sept. b. r. slnce ešte nevystúpilo z poza Krivána a lúčami svojimi nepozlátilo vrcholce Poludnice a Choča, keď veselá družina obživila železničnú stanicu v M.

Vlak priletel. Odľukol si a v jeho útrochách schovanú družinu unášal ta ku podnožiu nebotyčného Krivána.

Obzor bol zatiahnutý chmármi. Jich sivé plášte zakrývaly krásny blankyt neba, no neboly v stave pošmúrnu rúskou zakrytí i veselú myseľ družiny, ktorá milým rozhovorom cestu si krátila.

Pomedzi pusté polia, na ktorých len žlté strnisko svoje deravé steblá ku nebu vypýnalo a kde tu i soschnutá vňaf zemiakov na približujúcu sa zimu poukazovala, myhotaly sa milé slovenské dedinky a mestá, rannajším svetlom z tvrdého spánku noci zobudené.

Váh, tohoročnou páľivosťou a suchotou už i tak dost vysušený, bol vždy menším a menším, bo sme sa približovali ku jeho žriedlu. Rovina ustúpila vrchom. Cez priekopy a násypy, cez srázy a skaly driapal sa železničný vlak vždy vyššie a vyššie. Tu

ohromné bralo hrozive sa dolu dívalo, jakoby dávalo na javo, že premoc železa, ktorá jeho vniutornosti rozryla, nemie mu po vôli; tam ozrutná prepasť otvárala tlamu svoju; tu tichý kľopot mlynčoka v dolinke pod nami hrkotal, tam milé svitoreníe ptáčika nad hlavami našimi oblašalo sa.

Stroj strašne zdýma. Dych jeho je vždy rýchlejší. Čierny dým sa z komína valí. Celou silou pracuje. Kolesá vrgajú a reťaze škripu. Ešte jedno trhnutie, ešte jedno napnutie síl a víťazoslavný pískot sa ozve na bralách Krivána. Stroj zastane a nás vysype na milú matičku zem zo svojich vniutrob.

Sme na Hochvalde!

Budte nám vítané, nebotyčné Tatro!

Od pravekov vypýnajú sa končiare vaše hor k nebu a plešivé hlavy nad ľudom, ktorý pod nohami vašimi prebýva, strážia! Vy obraz ľudu nášho! I kol vašich hlav hromy a blesky križujú, jako nad národom našim; i do vás perú strely skazonosné, jako do neho! Ale vy i s nim pevne stojíte a stáť budete navzdor všetkým útokom a nápadom pevne! Lúce slnečnie zohrievajú vaše temená, ach! . . . ale kedyže slnce svobody zohreje srdcia ľudu nášho a zapáli v ňom oheň povedomia národného? . . .

„Občerstvime sa, bračekovci!“ povie veselý šuhaj Gusto. „Pôjdeme do vrchu.“

A v skutku bolo nám potrebné to občerstvenie, bo cesta hore príkrým vrchom potrebovala všetko napnutie síl.

Po rozsiahlych pasienkach, na ktorých ešte v búdkach ukryté seno lúbežnou vôňou dýchalo, prijala nás príjemná tóna košatých stromov.

Šum rozmanitých lístkov kolembal sa vozduchom a milá vôňa niesla sa na krydlách vetrika. Tu chladivá tóna košatého stromu príjemne nás vábila ku sebe a mäkkym machom vystlaté miesto ponúkalo k odpočinku. Tam pestrobarevná jasennými kvietkami posiatá lúčinka unášala duše naše v nadzemské svety a bublavý potôčok city naše spojoval v jemnú harmoniu.

Neznám, či každého, ale o sebe s istotou povedať môžem, že duša moja nikde sa necíti tak blaženou, jako pod ústreším košatých stromov. Tam život sa očisťuje, krev prudkejšie prebieha žilami, náruživosti krotnú, myšlienky dostávajú nový nadzemský vzlet a city oslobodené od marnosti sveta lesknú sa v rידzej čistote svojej. V hustej hore, kam hluk sveta nedosahuje, kde človek s prírodou a v samej prírode žije a tak rečeno prítomnosť Božstva i v samom chvení lístkov spatruje: tam o mnoho živšie cítime nebeský pôvod náš. Duch človeka zanecháva túto hrudu, zem a na krydlách uchvacujúcej obrazotvornosti nesie sa v tie nekonečné svety, ku žriedlam samej Božskosti, z nich potechu a večné pravdy pije.

Ale i strápené a pohromami sveta tohoto rozdrčené srdcia nachádzajú útechu a pohľadenia v samote hornej. Tá sladká melancholia, ktorou srdcia svoje napájajú; tá prítomnosť samého Boha, ktorú v každom šepote vetrika a šume lístka cítiť sa domnievajú: nahradzuje úbohým pôvabnosť sklamaných nadej. V prítomnosti sladkej zabúdajú na trpkú minulosť a budúcnosť v jasnejšom svetle sa jim objavuje. Sklamané srdce nachodí v tých stromoch súcitných priateľov. Jim vyponosuje bóle a žalosti a ony to prijmú vďačne. Zachvejú sa nad nešťastným srdcom. Vôňou svojou lejú balsam v hlbokú ranu a tichý šepot lístkov uspáva bóle nešťastnej duše.

Vetrik milý šepotal, v náručí svojom objímal útle lístky stromov a srdečnú lásku jim vyznával: keď sme my pod jich ústreším ďalej kráčali. Kde tu červenala sa opozdená jahódka, brusnice ale leskly sa tým hífnejšie v raňajšom slnku.

Čím ďalej kráčame, tým zrejmejšie sa nám pred oči stavia, že nie sme ďaleko od bodu toho, kde už všetok život prestáva.

Stromy sú čím ďalej, tým menšie, zakrpatiejšie. Tá svieža zelenosť borovic a svrčín, ktoré v dolinách a na úpäť hór rastú, obrátila sa tu na žltozelenú barvu. Jich košaté koruny sú riedkejšie a priezračnejšie. Miesto hustej trávy a pestrých kvetov, hustý mach a vysoké čučorenia a brusnicia pokrýva zem. Prst, táto stromom a rastlinám potravu dávajúca pôda, čím vyššej tým sa väčšej tratí a holé skaliny vždy viac a viac svoje plešivé hlavy ku nebu vystrkujú. Jednotlivé kroviny zakrpatelaj kosodreviny oku ľudskému sa predstavujú, jež holé korene tak rečeno na površí zeme jako vycivené kosti sa belejú.

Hľa, jako tu duní! Jakoby nejaká kotlina pod nami sa nachádzala. Človeka až mráz prejme, keď si pomyslí, že snáď len jedno otrásenie zeme a človek v bezodnej prepasti svoj strašný hrob najde.

Čo to tam za domček? Snáď i v tejto vysokosti človek vyvolil si bydlisko svoje?

„To je prítulok pre počestných,“ hovorí náš vodič, „ktorý starší Szentiványi Jozef vystaviť dal.“

Vo vnútri sú dve izby s piatimi posteľami, so sporákom a komorou. Sú tu i poháre, ližice, hrnce, svietniky a iné pre navštevovateľov potrebné veci.

Keď na altánku, ktorá pred domčekom sa nachádza, vystúpime: utešené zjaví sa velebno-strašné vidovisko oku nášmu.

V hlbokoj kotline, ktorá snáď prepadnutím sa utvorila, zrkadlí sa čistá hladina „Štrbského plesa.“ Táto asi 28 jutár v objeme majúca rovina vodnia nepohnute stojí, len keď vetriček povieva, nesčíslné množstvo malých vlniek po jej hladine si laškuje. V jej zeleňavej vode odrážajú sa kroviny a stromy, vysoké balvany skál, jako i oblačný vrchovec statného Kriváňa. Slnce z vysokosti nebies díva sa do tohto zrkadla a lúče jeho v priezračno-čistej vode milo sa kúpajú.

Kotlina, v ktorej pleso leží, nachádza sa vo výške 4.520 stóp nad hladinou mora.

Okolo plesa zdvíhajú sa strmé, na temenách svojich hlboko do leta a včasne pod jaseň siahom pokryté skaliny, keď medzitým brehy plesa najčerstvejšia pažiť zaodieva. Sama voda, jak spomenuto, je síce jako kryštál čistá, no pre svoju hlbokosť je barvy zelenkavej, čo vôbec pri všetkých jazerách Tatránskych pozorovať.

Kto chceš veľkosť a malebnú krásu jeho obdivovať a práve poznať, sadni na plť, čo tu pri skale reťazou prikovaná stojí, a odvez sa do sredku jeho.

Opravdivé to more v malom!

Tu máš zátoky a prielavy, ostrovy a polostrovy, melčiny a hlbociny; ano plčka tvoja sa na ihravých vlnkách kolembá, keď tichý vetriček po hladine si prebieha.

Nežiadaj, aby moc výchra fa na hladine jeho zastihla, bo pozri, tam ozrutná skala vystrkuje svoju plešivú hlavu z hlbokosti vód. Jedno fuknutie vetra a plčka tvoja roztrepaná a ty v asi 60siahovej hlbokosti svoj chladný hrob najdeš!

V predošlom mesiaci známy geolog lip-tovský. Béla Majláth, chcel premerať hĺbku plesa Štrbského. Štyricafosom siahový povraz zpusťil do jeho hlbiny a spodku preca nenašiel. Pre túto nesmiernu hĺbinu nazval ľud tieto plesá, ktorých sa v Tatrách viac nachodí. „morskými okami,“ domnievajú sa, že ony s morom v spojení sú.

O Štrbskom plese myslia, že ono spojenie má s Baltickým morom, čo i k nasledujúcej bájke zavrholo príčinu.

Robotníci Szakmary-ho, statkára v Lučivnej, robili nečo pri plese. Tu vidia vraj, že volačo čierneho po hladine jeho pláva. Vytiahli to von a nemálo sa zaradovali, keď truhličku so srieborným stolovým náradím pred sebou videli. Zniesli to svojmu pánovi do Lučivnej, ktorý to vďačne prijal a i upotrebil. Stalo sa vraj, že cez naše kraje cestoval jedon pruský dôstojník, ktorý i ku Szakmarymu do Lučivnej prišiel a od neho k obedu pozvaný bol. Obedujú. Pruský dôstojník hodí zrak na ližicu, ktorú v ruke držal a bladosť sa zjaví na jeho tvári. Obzre vidličku — a bladosť sa zmáha. Poobzerá

nôž a jeho zadivenie na najvyšší stupeň vystúpi. —

„Odkiaľ máte toto náradie, pane?“ obráti sa k domovému pánovi. A domový pán, aby ukojil zvedavosť jeho, ano i hostí svojich na zriedkavú udalosť upozornil, vyrozpráva, jakým spôsobom náradie to jeho majetkom sa stalo. Pruský dôstojník na najvyšš zadivený prehovorí:

„Pane, toto náradie je moje! Tu hľadíte meno moje a mená predkov mojich, ano i hárbe rodiny mojej vyrytý.“

Zvedavosť teraz bola na strane domového pána a ostatných hostí. Jakým spôsobom sa dostala truhlička tá do Štrbského plesa? Na žiadosť, jako utratil svoje náradie, rozprával dôstojník nasledovne: „Rodinné pomery obťažily mi život vo vlasti. Zanechal som ju. Sobral som drahocenné veci, manželku a dieťa svoje a vybral som sa do Ameriky nový domov si vyhľadať. Na Baltickom mori, neďaleko dánskeho pobrežia, zastihla nás veľiká búrka. Zmietení sem a ta vyhľadzovali sme čo ťažšieho do mora, aby sme loď našu oblahčili. Ale to nič nespomohlo. Loď naša vrhnutá bola o skalú a dostala dieru. Voda sa už valila dnu a my hladali sme prítulok a ochranu na člnkách. Vzal som ženu a dieťa moje, ano i truhličku so stolovým náradím, jakožto drahocennú pamiatku rodinnú, ktorá z otca na syna prechodila a vstúpil som do člnku. Búrka neutišila sa, ba práve čím ďalej tým hroznejšie zúrila. Blesk križoval, hromy rachotily. Zpínali sme ruky naše k nebu. Volali sme o pomoc, ale volanie naše ohlušilo rachotenie hromu a fučanie vetra. Vzal som ženu a dieťa svoje do náručia, aby, keď už máme zahynúť, spolu sme zahynuli a duše naše oddali sme Bohu. V tom blesk prerazal povetrie, — hrom zarachotil, — ohromná vlna vynesla loďku našu do nesmiernej výšky a my v bezodnej prepasti mora našli sme svoj mokry hrob. Hrob? . . . Nie! . . . Mne nebolo súdené zahynúť! Ja som sa mal trápiť i ďalej. Keď sa mi smysly navrátily, našiel som sa ležať na brehu a v náručí mojom dieťa svoje mŕtvo. Manželka drahá a pamiatka rodinná zahynuly vo vlnách. Čas zahojil ranu,

no nie na veky, bo ajhla, pri pohlade náradia tohoto otvorila sa ona a znovu krváca!

„Divné riadenie Božie!“ prehovorí po prestávke domáci pán. „Nenadarmo teda ľud nás „Morskými okami“ volá plesá tieto, bo ináč si vysvetliť nemôžem, jako truhlička táto sa mohla dostať k nám, jedine jestli sa Štrbské pleso s Baltickým morom v spojení nachádza. Ale teraz, pane dôstojníku, prijmite svoj majetok nazpät.“

„Nie,“ odpovie on, „ráčte ho zadržať, jako pamiatku na mňa nešťastného. Nemám nikoho na svete. Som ostatný potomok rodiny predtým tak slávnej. So mnou vyhynie ona a aspoň v pamiatke bude žiť v rodine vašej!“

Tolko povest ľudu.

Nad plesom z polnočnej strany vypínajú sa ohromné balvany skál. Jich päty sú kosodrevinou a machom porostlé, vrcholce ale plešivé konciare ku nebu vystrkujú. Tu jako hrebeň husté vypínajú sa, tam jako ohromné kopy do hora sa vznášajú. Na jich temenách preletuje tatránsky orol a kamzík preskakuje z jednej na druhú.

V týchto balvanoch nachodí sa i druhé pleso, pravda nie tak veľiké, jako Štrbské, ale pre svoj vodopád velebné a krásne. Z dost hodnej vysokosti rúti sa dolu veľký prúd hornej vody a na skalú, ktorá cestu jeho zamedziť chce, vrhá sa s celou silou. Skala pevne stojí. Odpor je hrozný a voda roztrieskaná, na drobné kvapočky roztrhaná po skalách valí sa a len v doline od veľkého úderu sa posbiera.

Hukot vody naplňuje povetrie, ktorý, odrážajúc sa od bočných balvanov, tým hroznejšie sa rozlieha a srieborné perly vody v zlatých lúčach slnca sa lesknú. Voda pení sa a mydlovinami svojimi smýva tie skaly, ktoré jako obielené steny čisto vyzerajú.

Tam, kde už života niet, kde večitá smrť panuje, tam v asi 7000stopovej vysokosti objavuje sa tretie pleso oku ľudskému. Vody v ňom nieto, bo voda obrátila sa v ľad. Dážď a snah vrstvu jeho ľadovú čím ďalej tým hrubšou robia a daromné sú námahy lúčov snečných, aby hladinu jeho do primi-

tívneho stavu priviedly. Ono nikdy neodmrzne. Po ňom sa už prechádzajú husté mračná jako i snahobiele oblaky a možno, že i horúci blesk hromu vbehne do jeho hladiny, aby svoju palčivú strelu ochladil.

A kto opíše ten utešený výhľad, to krásne vidovisko, ktoré oku ľudskému v tejto ohromnej výške sa predstaví?

Tu pod nohama tvojima leží celé krásne Slovensko!

Tam čarovný Liptov s jeho vrškami a dolinkami, mestečkami a dedinkami. Bystrý Váh, jako biela stužka, vinie sa cezeň, a popri ňom tiahne sa železničná čiara z vysokosti Hochvalda do údolia povážskeho. Ohromné vrchy, jako Poludnica a Choč, sú len sťa mraveniská a ostatnie vršky obráta sa v utešenú rovinu.

Tam krásny Spiš s jeho mestami, jako utešená zahrádka vyníma sa a dušu dolu Popradom ta na tie hroby predkov zaslejš slávy uvodí do dávej minulosti.

Tu z oblakov padajúca voda napája dvojce veľmorov sveta.

Na západ do Váhu a s nim do Čierneho mora padá, na východ do Popradu a tak ubieha do Baltického mora.

Ale, kto môže opísať všetky krásy, ktoré tu oko ľudské vidí? Kto vysloví tie dojmy, čo duša tu cíti? Prijd sem, kto môžeš, obzvláste ty, verný syn národa, v jehož lone sa i táto krása prírody nachodí, a ver mi, že nielen všemohúcnosť Stvoriteľa obdivovať, no i vrúcejšie svoj národ milovať sa naučíš! —

Cudzinci vedia oceniť krásu prírody Tatránskej, no mnohý syn slovenského národa len za cudzotou baží!

Ty, ktorý si snad na švajciarskych Alpách zanechal lásku k rodnej zemi tvojej, prijd sem, a viem, že velebnosť a krása Tattier tí ju nazpät navráti!

Oduševnení a dojatí krásou velebnéj prírody zanechali sme pekné „Štrbské pleso“ a so vzdychom, aby sme my neboli ostatní obdivovatelia jeho, veselou myslou navrátili sme sa ku tichým kozúbkom domácim

R. Uram.

Verný Slovák.

Hej, slovenský šuhaju!
Volajú ta k Dunaju,
I tam hore ku Viedni,
Na pristupky, pojedni.

„Keď volajú, jich to vec,
Nepôjdem ja od nás preč;
Tu mám otca, tu mám mať,
Haňba svojich zanechat.“

Bude z teba preca pán —
Frak alebo dolomán;
Nevesta má tisíc krás,
Hrdú partu, žltý pás.

„Bude zo mňa v haline
Verný synák rodine;
Nevesta mi vlast milá,
V Božej kráse spanilá.

J. Čajak.

Kyjovskí študenti.

Povešť od Nikolaja Vasiljeviča Gogola.

(Dokončenie.)

Pozrel divoko a pretrel si oči.
Ona neleží, no sedí vo svojej rakvi.
Odvrátil oči a s úžasom zatečil jich zase
na rakev.

Ona vstala . . . ide cez cerkev so zavrenými očiami, ustavične rozpína ruky, jakoby nekooho chytiť chcela

Ide rovno k nemu.

V strachu vykreslil okolo seba kruh. Usilovne odriekal modlitby a zaklínania, jaké ho istý mních naučil, ktorý trávil celý svoj život medzi čarodejnicami a zlými duchami.

Stála skoro pri samom kruhu; no bolo vidieť, že ho prekročiť nemohla a celá zmodrala jako človek, ktorý je už niekoľko dní mŕtvý. Choma nemal toľko smelosti, aby pozrel na ňu: vyzerala strašne, sekala zubami a otvárala mŕtvé oči svoje. No nevidiac nič, so vztekcom, jaký chvejúci sa obličaj vyjadroval, obrátila sa na druhú stranu s rozpiatymi rukami a objímala nimi každý stĺp a roh, chtiac lapiť Chomu. I zastavila sa, pohrozila prstom a lahla do svojej rakve.

Filosof nemohol nijak prísť k sebe a pozeral so strachom na ten tesný príbytok čarodejnice. Konečne pohla sa rakev zo svojho miesta a začala s hvizdotom po celej cerkvi lietat, križujúc na všetky strany v povertrí. Filosof videl ju skoro nad hlavou, no

ale i videl, že nemohla dotknúť sa kruhu, ktorý vykreslil, i zdvojnásobnil svoje zaklínanie. Rakev hmala sa do prosriedku cerkve o ostala nepohnutá. Modrá, zelenkáva mŕtvola sa pozdvihla opäť v nej. Počut bolo vzdialený hlas kohúta. Telo lahlo do rakve.

Filosofovi tľklo srdce a pot valil sa po ňom v kropajach. No, natešený kykyríkaním dočítal chytro strany, ktoré už skôr dočítat mal. Na úsvite prišli ho osvobodit' dáčok a šedivý Javtuch, ktorý na tento čas službu kostolníka konal.

Keď prišiel filosof na vzdialený nocľah, nemohol dlho zaspať; no unavenie zväzilo a on spal až do poludnia. Keď sa prebudil, zdaly sa mu všetky nočné príhody snom. Dali mu na posilnenie štvrták páleného. Pri obede rozviazal sa mu jazyk, prehodil pri jednodruhom svoju mienku a sjedol sám viac, lež odrastlý bravec. No, o príhodách v cerkvi nemohol nijako pre jakýsi, jemu samému nepochopiteľný, cit hovoriť a na otázky zvedavých odpovedal:

„Ano, dialy sa všelijaké, podivné veci.“

Filosof bol z počtu tých ľudí, u ktorých, keď sa najedia, neobyčajné ľudomilstvo sa prebúdzá. Ležal so svojou dýmkom v zuboch i pozeral na všetkých s neobyčajne sladkými očiami a plaval ustavične na stranu.

Po obede bol filosof celkom zotavený.

Mohol chodiť po dedine a obznámiť sa skoro so všetkými. Zo dvoch chat ho i vyhnali. Jedna nezná dievčica namerala mu poriadne lopatou po chrbáte. Čím viac sa ale čas k večeru schyloval, tým zadumenejší bol filosof. Hodinu pred večerou sišla sa skoro všetká čeliadka hrať sa na „kašu“ alebo na „kragle“ (spôsob hry na kolky), pri čom miesto kúl dlhé týčky užívali, a kto vyhral, mal právo jazdiť na druhom. Ihra táto bola pre divákov veľmi zaujímavá: často vysadol si galgan ozrutný na svinského pasáka, chudého jak trieska, malého, zo samých vrázkov pozostávajúceho. Pri prahu kuchyne sedeli, ktorí boli usadlejší. Mali pohľad veľmi vážny, kúrili tabak i vtedy, keď mládež z celej duše sa smiala na nejaké vtipné slovo Spiridovo. Choma snažil sa marné pri tejto hre podiel brať, jakési mračné myšlienky väzely mu v hlave.

Pri večeri chcel sa všemožne rozveseliť; no strach prebúdzať sa v ňom zároveň s tmou, ktorá čím viac rozprestierala sa na nebi.

„A no, teraz máme už čas, pane bursák!“ riekol mu známy šedivý Kozák, vstávajúc spolu s Dorošom. „Pôjdeme do práce!“

Odviedli Chomu zase tým samým spôsobom do cerkve; opäť nechali ho samého, opäť zavreli za nim dvere. Keď ostal sám, začal sa strach znovu do prs jeho vtierať. I videl zamračené obrazy, lesklé rámce a známu čiernu rakev, ktorá stála v hroznom tichu a nepohnute prosred cerkve.

„Čože.“ hovoril, „teraz nemám ani dost málo strachu. Len prvýraz je tak strašne. Ano, len prvýraz je trochu strašne, a tamhla to už ani nenie strašné; už ani dost málo to nenie strašné.“

Stal si chytro na klíros, vykreslil okolo seba kruh, riekol nektoré zaklínania a začal hlasno čítať, i neobrátil oči od knihy, i nevšiml si ničoho. Už čítal asi hodinu i začínal trochu ustávať a pokašľávať, vytiahol z kapsy rohový tabatierku, a driev, lež tabak do nosa strčil hodil bojzhlive očima na rakev. Mráz mu prešiel okolo srdca.

Mrtvola stála pred nim podla samého výkresu a oprela naň svoje mrtvé, zelenkavé

oči. Bursák sa striasol a mráz prešiel mu všetkými údami. Sklopil oči na knihu a čítal hlasne svoje modlitby a zaklínania. I počul, jako mrtvola zubami sekala a rukama hádzala, chcejúc ho lapiť. Pozrel jedným okom stranou, videl, že ho mrtvola tam nehladala, kde stál a jako pozoroval, nemohla ho vidieť. Bručala temno a začala mrtvými ústami strašné slová švatlať. Chraplivo chrčala jako klokotanie variacej sa smoly. Čo slová tie znamenaly, nemohol riečiť, no obsahovali nečo strašného. Filosof so strachom vyrozumieval, že odrieka zaklínania. Vektor povstal v cerkvi od slov a bolo počuť šumot, jakoby od množstva lietajúcich perutí. Počul, jak tklý krydla o sklo v kostolných oknách a o železné rámy, jak škriabaly s vrzgotom drápy po železe a jak nesmierna sila hrmotom na dvere tklá a prelomiť jich chcela. Po celý čas tkló mu srdce mocne. Zažmuril oči, odriekal ustavične zaklínania a modtitby. Konečne zavznelo čosi v dialke: bolo to vzdialené kykyríkanie.

Umlený filosof zastavil sa a oddychol si.

Keď ho prišli vymeniť, našli ho sotva živého. Oprel sa chrbátom o stenu, vyvalil oči a hľadel nepohnute na prichádzajúcich Kozákov. Vyviedli ho a museli ho celou cestou držať. Keď prišiel do panského dvoru, otriasol sa a dal si doniesť štvrták pálenky. Keď vypil, pohladil si vlasy na hlave a riekol:

„Dejú sa na svete všelijaké veci a často prihodia sa také hrôzne prípady . . . no . . .“

I hodil filosof rukou.

Obstupujúci ho ľudia zklonili hlavu, keď počuli tieto slová. Ano i malý chlapec, ku ktorému celá čeliadka právo mať sa domnievala použiť ho miesto seba, keď sa o to jednalo, aby sa koniarňa čistila alebo voda nosila, — i tento ubohý hlupáčik otvoril ústa. V tom išla okolo neobstarlá ešte ženština v kabátku tesne pritiahnutom, ukazujúc svoj okrúhly a silný život, pomocnica to starej kuchárky, veľiká jastrena, ktorá vždy na svojich črievicach čosi pripínať mala, buď kúsok stužky, lebo gombíček, lebo i papírik, keď nemala nič iného.

„Vítam vás, Choma!“ hovorila, keď uzrela filozofa. „Aj, aj, aj! Čo sa to s vami deje?“

Tak volala a pleskla rukami.

„Čože? hlúpa baba!“

„Ach, Bože môj, veď ste celý sedivý!“

„Ha, ha! . . . ona má pravdu!“ ozval sa Spirid, hľadiac naň ustavične. „A vy ste opravdive ošedivel jako náš starý Javtuch.“

Filozof, počujúc to, bežal rovno do kuchyne, kde uzrel na stene prilepený, od múch zamazaný, trojrohý kúsok zrkadla, pred ktorým nastrokané boli nezábudky, áno i veniec z ocúna, dosvedčujúc, že je určený k okrase marnivej jastreny.

S úžasom presvedčil sa o pravde slov jich. Polovica vlasov jeho skutočne ošedivela.

Choma Brut zvesil hlavu a dal sa do rozmyšľania.

„Pôjdem k pánovi,“ riekol konečne, „poviem mu všetko, a rieknem, že viac nebudem čítať. Nech ma dá hneď do Kyjova odvieš.“

V takých myšlienkach pohrúžený poberal sa k výstupu panského domu.

Stotník sedel skoro bez pohnutia vo svojom kresle. Ten samý beznádejný zármutok, jaký drieb v tvári jeho spozoroval, zachoval sa u neho posiaľ. Tvár jeho bola vpadlejšia, lež prv. Bolo vidieť, že málo jiedla požíva, alebo že sa ho ani nedotkol. Neobyčajná bledosť dodávala mu jakúsi kamennú nepohnutosť.

„Vítam ťa, rozmilý!“ riekol, keď Chomu uvidel, ktorý s čiapkou v ruke pri dverách stál ostal. „Jako sa ti vodí? Všetko dobre?“

„Dobre, ano dobre. Dejú sa také diabolské kúsky, že berem čiapku, abych utiekol, kam ma nohy poneseš.“

„Jako to?“

„Ano, vaša dcérka, pane — zdravým rozumom rozvázeno — je panského rodu. V tom nebude nik odporovať. Len že je, nehnevajte sa, Bôh jej daj večné odpočívnutie“

„Čo že dcérka?“

„Pripustila k sebe Satanáša. Naháňa clovekovi také strachy, že sa to ani opísať nedá.“

„Čítaj ďalej, čítaj! Ona ťa nadarmo nedala zavolať. Ona, moja najdrahšia, obávala sa o svoju dušu a cheela modlitbami všetky zlé myšlienky zahnať.“

„Robte, čo chcete, pane; Bôh vie, ja nemôžem!“

„Čítaj ďalej, čítaj!“ hovoril stotník s tým samým potešiteľným hlasom. „Máš už len jednu noc. Urobíš kresťanský skutok a ja sa ti odmením.“

„Keby odmenenie ťa vaše neviem ja le bolo — robte, čo chcete, pane, ja nebudem čítať!“ zvolal Choma určite.

„Počuj, filozofe!“ riekol stotník a hlas jeho bol pevný a hrozny, „ja neľúbim také vrtochy. To môžeš povedať vo svojej burse, no u mňa to nejde. Ja ťa tak vypráskam, že to ani rektor tak nenie v stave. Vieš, čo taký pekný, kožený kančuk znamená?“

„Jako bych nevedel?“ hovoril filozof hlasom miernejším. „Veď to známo každému, čo taký kožený kančuk znamená. Pri najviacej pádoch je to vec neznesiteľná.“

„Ano, ale ty ešte nevieš, jako to moji šarvanci vedia sbierať!“ riekol strašne stotník.

I vstal a tvár jeho vzala na seba výraz rozkazujúci a prísny, ktorý osvedčoval celú jeho bezúzdnu povahu, pútanú len na čas zármutko a.

„U mňa sa najprv vypráši, vymyje sa páleným a na to znovu. Idz, idz, konaj svoju vec. Keď nevykonáš — nevstaneš; keď vykonáš — dostaneš tisíc dukátov!“

„Oho, oho! To ide z ostra“ . . . myslel si filozof odchádzajúc. „S tým sa nedá zartovať. Počkaj, počkaj, priateľu! Ja tak dobre bežím, že ma ani svojimi psami nedohoníš.“

A Choma vzal si pred seba, že utečie.

Čakal až do odpoľudnia, keď sa všetká čeliadka dľa obyčaju pod staju na seno odobrala a otvorenými ústami taký chrapot a hvizdot spôsobila, že sa panský dvor fabrike podobal.

Nastal konečne ten čas.

I Javtuch zažmúril oči, ktoré bol pred východom slnca otvoril.

Filozof odobral sa so strachom a chvením do panskej zahrady, z kade sa mu zdalo najprihodnejším a najistejším utiecť do poľa.

Zahrada táto bola, jako obyčajne, veľmi zapustená a hodila sa najmä ku každému tajnému podniknutiu. Vyjmúc jednu cestičku, ušliapanú pre domácu potrebu, bolo všetko ostatné zakryté husto sa rozkladajúcimi višňami, bazou, lopúchom, ktorý vypínal na samý vrch svoje vysoké stebľa so svojimi chytavými, ružovými klieštikami. Chmel pokrýval, jako sieť, vrch celého tohto pestrého skupenia stromov a krovín a tvoril nad nimi strechu, ktorá sa vypínala na plot a padala z neho na spôsob plazivých hadov spolu s polnými zvonkami. Za plotom, ktorý slúžil za hranicu sadu, rozprestieral sa celý les buranu, do ktorého sa nikomu pozrieť nechcelo a v ktorom by kosa na kúsiky sa rozlámala, keďby sa ostrím svojim zdrevenelých hrubých stebiel dotknúť chcela.

Filosof chcel plot preskočiť a zuby mu sekaly, srdce jeho tľklo tak silne, že sa sám nafakal. Chvost jeho dlhej chlamidy jako by bol k zemi prilepený, jako by ho bol klincom pribil. Keď išiel cez plot, zdalo sa mu, jakoby hlas jakýsi ohlušujúcim hlukom do uší mu kričal:

„Kam, kam?“

Filosof skočil do buranu a dal sa do úteku, potkýnajúc sa ustavične na staré korene a kobrtajúc nohama o zem. Videl, keď sa z buranu predral, že musí prebehnúť pole, za ktorým sa husté trnie černalo, kde sa za bezpečného pokladal, i domnieval sa, že keď ho prejde, že sa dostane zrovna na cestu, ktorá do Kyjova vedie. Pole prebehol a naraz nachádzal sa v hustom trní. Trnám prešiel, i nechával za sebou miesto cla na každom bodliaku kusy svojho kabátu, i nachádzal sa na malej rovine. Vrba s rozloženými haluzami nakloňovala sa semtam až k samej zemi. Malý potôčok skvel sa čisto jak srebro. Prvou prácou filozofa bolo, že si lahol a napil sa, ponevác cítil neznesiteľný smäd.

„Dobrá voda!“ hovoril utierajúc si ústa. „Tu bych si mohol odpočinúť.“

„Nie, radšej bežať ďalej, najskôr príjde prenasledovanie!“

Slová tie ozvaly sa nad jeho ušima. Obzrel sa. Pred nim stál Javtuch.

„Čertov Javtuch!“ myslel si filozof. „Ja by fa vzal trebars za nohy a ohyzdnú tvár tvoju a všetko, čo na tebe je, roztlkol bych dubovou palicou.“

„Darmo si sa unoval,“ hovoril Javtuch ďalej; „o mnoho lepšie by bolo bývalo, kebys si bol cestu vyvolil, po ktorej som ja šiel, ja som šiel zrovna vedľa koniarne. Mimo toho je i kabátu škoda a súkno je pekné. Po čom ste platil za ríf? No, prešli sme sa dosť, je čas, by sme išli domov.“

Filosof škrabal sa v hlave, i poberal sa za Javtuchom.

„Teraz mi ešte len prekliata čarodejnica zasolí!“ myslel si. „Ostatne, čoho sa vlastne bojím? Či nie som Kozák? Veď som čítal dve noci, Bôh mi v tretiu pomôže. Je vidieť, že prekliata čarodejnica mnoho hriechov natropila, že zlý duch tak za ňou túži.“

Takými myšlienkami zaoberal sa, keď vstupoval do panského dvoru. Príjdúc k pokojnej mysli takými úvahami, požiadal Doroša, ktorý na prímluvu klúčiara časom do panskej pivnice prístup mal, aby priniesol skleničku tmavej a oba priatelia, sadnúc si pod staju, vytiahli skoro pol okova, tak že filozof vstanúc na nohy, zvolal:

„Hudobníci, chytro hudobníci!“

A keď nemohol hudobníkov dočkať, pustil sa do prosred dvora a na zametennom mieste tancoval tropák. Tancoval tak dlho, dokým neprišiel podvečer, a čeliadka, obsťupiac ho do kola, jako to obyčajne býva pri takých prípadoch, konečne si odplula, odišla a riekla:

„Jak ten človek dlho tančuje!“

I lahol si filozof spať a dobrá konva vody musela ho prebudit k večeri. Pri večeri hovoril o tom, čo je to Kozák a ten že sa nesmie ničoho báť na svete.

„Je čas,“ ozval sa Javtuch, „pôjdeme!“

„Aby sa ti jazyk popraskal, prekhaty mrzúte!“ myslel si filozof a vstanúc hovoril: „Pôjdeme!“

Cestou obzeral sa filozof ustavične na stranu a hovoril pomali so svojimi prívodcami. Javtuch mlčal. Sám Doroš nebol shovorčivý. Noc bola pekná. Vlci vyli v dialke v celom sláde. Sám štekot psov bol jakýsi strašný.

„Zdá sa, jakoby nečo iného vilo; to nie vlk,“ riekol Doroš.

Javtuch mlčal.

Filosof nevedel, čo povedať.

Priblížili sa k cerkvi a vstúpili pod jej vetichú klenbu, ktorá dokazovala, jak málo majiteľ o to dbá, aby na Pána Boha a dušu svoju pamätal.

Javtuch a Doroš odišli, jak predošle, a filosof ostal samotný. Všetko bolo tak, jak predtým, všetko bolo v tom samom hrozne známom spôsobe. Na chvíľku zastavil sa. V prosriedku stála rakev strašnej čarodejky.

„Nebojím sa, veru, nebojím sa!“ hovoril a nakreslil, jako prv, okolo seba kruh, i začal si všetky zaklínania na pamäť uvádzať. Ticho bolo strašné. Sviečky sa chvelý a rozosielały svetlo po celej cerkvi. Filosof obrátil jednu kartu, potom obrátil druhú a zbadal, že nečíta to, čo v knihe písané stálo. So strachom prežehnal sa a začal spievať. To mu dodalo ducha. Čítanie ubývalo a karty mizly jedna za druhou.

Naraz, v najväčšej tichosti, buchol s treskotom železný vrchnák rakve a mrtvola vstala. Bola strašnejšia, lež prvej. Zuby jeho strašne sekaly, perny jeho krčovite sa chvelý, a divoko sa otvoriac odriekaly zaklínanie. V cerkvi povstala víchrica, obrazy padaly na zem, sklo padalo z okien roztlčené dolu. Dvere vytrhly sa z čapov a nesmierna sila mátoch vletela do Božieho chrámu. Strašný šumot od krydel a škrabanie dráпов naplnily kostól. Všetko lietalo a vznášalo sa, hľadajúc všade filosa.

Chomovi vyšiel posledný ostatok nachmelenia z hlavy. On sa len prežehnával a odriekal modlitby, jako mu napadlo. A v tom samom okamžení počul, jaký zlý duch okolo neho lietal, skoro oň zavádil koncom svojich krydel a hnusným chvostom. Nemal smelosti obzrieť sa; videl len, jako popri celej stene stála ohromná mátoha vo svojich rozcuchaných vlasoch jako v lese; z vlasov vykukávaly strašné dve oči, s brvami hore vytiahnutými. Nad ňou vznášalo sa v povetrí čosi ohromného, mechúru podobného, s tisícami zo sredku vyčnievajúcimi klepetami a šfúracími žihadlami; čierna hlina visela na nich

v celých chomáčoch. Všetci hľadeli na neho, hľadali a nemohli ho vypátrať, lebo tajomným kruhom bol ovrúbený.

„Dovedte Vija¹⁾, idte pre Vija!“ ozval sa hlas mrtvoly.

I nastalo v kostole hrobové ticho. V dialke bolo počut vlčie vytie a náhle ozvaly sa ťažké kroky, ktoré zvučaly po kostole

Obzrel sa stranou, i videl, že vedú jakéhosi malého, hrubého, krivonohého človeka. Bol celý v čiernej zemi zaobalený. Nohy a ruky zemou zasypané vypadaly jako hmotné, silné razsochy. Vykračoval ťažko a každú chvíľku odýchoval si. Dlhé myhálnice siahaly až k samej zemi. S úžasom videl Choma, že mal železnú tvár. Viedli ho pod pazuchy a postavili ho rovno k tomu miestu, kde Choma stál.

„Vyzdvihnite mi myhálnice, nevidím nič!“ riekol Vij s hrobovým hlasom . . . a celé shromaždenie priskočilo pozdvihnúť mu myhálnice.

„Nepozerať!“ šopkal jakýsi vniutorný hlas filosafovi.

Nevydržel to a obzrel sa.

„Tu je!“ zvolal Vij a ukázal naň svojim železným prstom.

A všetci, čo jich bolo, prihrnuli sa ku filosafovi.

Padol na zem bez seba a od strachu vyletel z neho duch.

Kykyríkanie zavznelo.

Bolo to druhé kykyríkanie, prvé duchovia nepočuli.

Polakaní vrhli sa, kam kto mohol, do okien a dverí, aby čo najskôr vyleteli. To nešlo. A zostali tam, uviaznuc v dverách a v oknách.

Prišlý kňaz zarazil sa, keď videl také zneuctenie Božej svätine a nemohol v takom mieste slúžiť panichidu.

¹⁾ Tak sa menuje najvyšší strašný duch, ktorého myhálnice až k zemi siahajú. To isté meno má ohromné stavisko v Kyjove, ktoré slúži za ústav národnej osvety.

Tak ostal kostól na veky s duchami vo dveroch a v oknách uviazlymi, zarástol lesom, koreňami, buranom, divokým trním a nik nenajde teraz cestu ku nemu.

Keď o tom prišla povest do Kyjova a bohoslovec Chaljava konečne o takom osude filozofa Chomu sa dozvedel, zadumal sa na celú hodinu.

Behom času toho staly sa s nim veľké zmeny. Šťastie usmialo sa na neho. Po skončení jeho školského behu urobili ho zvonárom na najvyššej väži a on vždy prichádzal s roztlčeným nosom, pretože drevené schody na väžu boly veľmi nedbale robené.

„Počul si, čo sa stalo s Chomom?“ pýtal sa ho Tiber Horobec, ktorý toho času už bol filozofom a čerstvé fúzy nosil.

„Bôh to tak na neho dopustil,“ riekol zvonár Chaljava; „poďme do krčmy a spomnime si na jeho dušu.“

Mladý filozof, ktorý s ohňom enthušiasťa svoje práva používať chcel, tak že mu

i šaravary, i kabát, i čapica napustenou pálenkou a tabakom páchly, prejavil v tú minútu svoju hotovosť.

„Choma bol poriadny človek!“ riekol zvonár, keď chromý krčmár tretí žbánok pred neho postavil. „Bol statný človek! A zišiel zo sveta pre nič a za nič.“

„Ja viem, prečo zišiel! Preto, že sa bál. Keby sa bol nebál, nemohla by mu čarodejnica nič vykonať. Mal sa len prežehnať a naplúť jej rovno na chvost, a nič by sa mu nebolo stalo. Ja to už všetko znám, veď u nás v Kyjove všetky baby, čo sedajú na trhu, sú čarodejnice.“

Zvonár pokýval hlavou na znamenie, že tomu tak. Vidiac ale, že jazyk jeho nemôže ani slova prehovoriť, vstal opatrne od stolu a potácajúc sa na obe strany potácal sa, čo mohol najďalej do buranu. I nezabudol, dla svojho starého obyčaja, vziať so sebou starú podošvu z bôty, ktorá sa povalovala po lavici.

Preložil *Sytniansky*.

Prechádzky po svetovej výstave vo Viedni r. 1873.

Od *Laskomerského*.

V.

Ešte nečo z Rakúsko-Uhorska: Agriculturhalle č. VII., kytky z cukru, dohán a cigary. — Odchýlka z Rakúsko-Uhorska: Vittore Emanuele, gr. Jul. Andrassy, pavilon kniežata z Monaco, železný pavilon domu Prosnitz. — Uhorsko: sklo, banietvo a hutníctvo, magnátska chyža, kolisky, poštovný zemevid, paprika, honvédi, chignony, pavilon lesníctva, Breznianska brindza, dúhy.

Podme ešte do „Agriculturhall-y!“

Ludí s kyslou tvárou a dlhým nosom zaviedol by som medzi cukrové haraburdy. Ej, čerta haraburdy — sú to tiež čo do umeleckta drahocenné veci! Za sklom v rámoch

širokých a vysokých na 6' vyložené sú obrovské kvetné sväzky. Od prírodných, skutočných ničím sa nelíšia, ba nerozoznať ani tú muchu, či je živá a či tiež z cukru, čo tam sedí na laliji. Pravda, že by sa kytka táto nevpratala ani Beňušanovi za širokú strechu, za to ale má cenu 2000 zl. vylepenú. V jej susedstve druhý okrúhly rámec tiež s kytkou, jej cena udáva sa na 3000 zl. A tam tretia kytka a síce najväčšia stojí pod sklenným dómkom jako hodný „šilboch.“ Kto že to kúpi, a na čo, či to miesto petržlenu do polievky ztrčí? Tri kroky ďalej stojí jeden proti druhému dva psi, každý s podstatou váži štyri centy, a sú — z chokolády. Ej, bystu hrome! Maly by tam za dva semestre štyri praeparandie čo lízať a to dobre, že ten pes, čo by mu hneď do chvosta zahryzol,

neštekne. No originalná myšlienka, z chokolady psov robiť, ale lepšia, keď i menej originalná, jako zo psa chokoladu. Len to dobre, že psov do výstavy sebou brať nesvobodno, ináčej by to pri týchto dvoch chokoladových k nešeredným psím výstupkom prišlo.

Ešte chcem povedať tým, čo radi ústami smudia a tým, čo v kostole i bez príčiny, i zo troch stolíc prsti do pohybu pustia, aby do otvorenej podanej pušky začiahnúť mohli — tým chcem povedať, že som obzeral všelijaké druhy dohánu. Dohán surový, krájaný a mletý, t. j. šňupací tabák, smotky dobroty, formy, veľkosti a farvy rozličnej, našské i cudzie, s jejich všakovými involucrami. Cigara je jako adresa na liste; z vonku čítam písmo, čo v sebe obsahuje, list je tajomstvo, ale istotne humbug, ktorý sa v dým rozplynie. Cigara je politická osobnosť, preto užíva slov, aby myšlienky za nimi utajil mohla, i ona má pekný list z vonku, aby svoj obsah zatajiť mohla, a ten obsah pozostáva často z nadmieru prošaických vecí: našla sa totižto v cigarach ukrutená: charpia, štrümfle, onuce, staré traky z nohavíc: potom vlasy, zuby a tomu podobné maličkosti. No, toto všetko som síce nevidel, ale kto zná, či týchto vecí sláva pod vrchným listom skrytá neleží. Aby státnu pokladnicu napomáhal, môže pokojný občan spagát alebo celú luntu pokojnou myslou fajčiť. Ruské cigarky byly na oko nápadne pekné, či i pod sukničkou také byly, neznám, lebo sa ostychavo za sklo byly utiahly. Bol by ešte obzeral i tamto tie brúsy tyrolského syra, ale žltý tabák rozložený — aspoň tomu kladiem za vinu — štekli mi nosové čuvy. Nos mi začne prskať jako mitrelléska a tak som túto státno-monopolskú impostúru a s tým i celú „Agriculturhall-u“ opustiť prinútený bol.

Teraz avšak prv, lež vstúpime pod korunu Sv.-Štefanskú, predstaví vám chcem predmet, prísne berúc, do výstavy nepatriaci: ponevác mňa ale jeho videnie náramne potešilo, nechcem i vám radosť túto pokaziť.

Keď som raz, prejdúc Taliansko, pri Maccaronach sa zastavil, napadla mi Kollárová ethymologia toho slova. Moka = juhoslovanské múka, rana = juhosl. jiedlo, teda

Maccarony je slovanské: z múky jiedlo. Hneď po vyšše páčim na sardellne a začnem i o tých ethymologisovať. V tom ma ktoši zdvorile chytí za ruku:

„Prosím, pane, kus na stranu!“

Zdvihnem oči, kto to?

„Pane, čo myľite moju ethymologiu?“ pýtam sa policajta.

„Vittore Emanuele

Ide, meiner armen Seele.“

Ano on, Jeho Veličenstvo, celkom v nebeskej farbe zaodiaty, mimo červenej tváre, sriebrom okutý a passamantierovaný, kráča popri nás. Fúzy do nebies, brada do zeme. Za nim krdel zlatom a sriebrom podšívanych pánov. Re galantuomo je chlap na všetky strany dobre vyvinutý. A ja z mojej stránky prial bych jeho poddaným, aby všetci ten dojem priaznivých okolností na pozorovateľa urobili, jako on. Pre jeho vysredne mnoho zdravia a asnaď dobrý appetit prezradujúci telesný objem, na radu svojich lekárov, chodí každý rok do hôl Apenninov. Kollár povedal Vápenminov — capov strielať. Za tridsať rokov zastrelil 100 capov. Je to dost pekný počet od takého pána, a preca nám dve krajiny odňať mohol. Nasledovne kolko capov sa u nás postrielať?

Videl som kráľa talianskeho i vtedy už, keď do Viedne prišiel, ale som mu veru inšie nevidel, len biele forgo na jeho šišáku a zelené forgo nášho panovníka. A to pre veľký stisk ludu. Ujšťujem vás ale, že tu aspoň pred cis. hradom jeho vítanie chladné bolo zo strany obecnstva. Pár, možno že nasnovaných „Hochov“ bolo počuť, ale tak ostýchavých, jako by byly knedle a to horúce v papule držali. O tom nadšení som ja nikde nevidel a nepočul nič a mal som tú šťastnú náhodu triráz sa s nim síť. Pri jeho vchode do hradu pýtam sa jedného Hausknechta, že kto je to, nuž povie mi veľmi vážnou tvárou, že to „Taliansky cisár.“

Teraz sa už okúnať bude dakto byt kráľom, od tých čias, jako „Olle Wilem“ sa stal cisárom, to všetko chce avanzírovať. Mathias kráľ hrdý bol na titul svoj Spectabilis, a o 50 rokov bude každý kočis excel-

lenciou. Pochybujem ale, žeby Vittore Emanuele taxy za titul cisárov už bol zložil

Druhyraz mali sme to šťastie vidieť ho v cis. pavilone pri raňajkách na poludnia. Velkí páni inakšie žijú jako my: ti majú na poludnia ráno, večer poludnia atd. Oni tak žiť naskrze nemôžu jako my: to by nebolo v poriadku a na ujmu jich hodnosti. Dost na tom, náhodou sme k tomu „De jeneuru“ prišli. Koče, lokaji stáli pred dvermi a sluhovia behali s plnými nádobami hore dolu pytvorom. Ponevác sú tam obloky nízko a záclona odchylená bola, hľadeli som dnu. Nesvedčí sa to síce, ale darmo je, máme naše slabosti ľudské a zvláste v kole šest mi sverených ženských dušičiek. Nuž a nám sa príležitosť neposkytne bárs kedy dvoch panovníkov pri obede vidieť. Hladím teda dnu, sedelo jich tam asi dvadsať osôb z najvyšších stavov a sphaer. A všetkým sa tak brady kývaly, jako i nám.

Tu zase policajt:

„Pane, preč, tam nesvobodno pozerat dnu.“ —

„Nesvobodno-li pozerat dnu, budeme pozerat von.“

I obrátim sa.

„Ano.“ povedá usmejúc sa policajt, „to by ste museli najprv tam dnu byt.“

Nechcejúc byt bezočivými odtiahli sme od okien, stanúc si pred vehodom do kola, kde sme mali príležitosť tých všakových dvorských sluhov vidieť. Boli to napospol vypasení ľudia s hladkými tvármi a najviac plechaví. Pri každom taniery mrvili sa i traja. Jedon a to ten najhrubší koštúval pred nastolením na chodbe z každého jiedla a nápoja. Keď ale mise vychodily, pravda žiadna nie úplne prázdna, tam dovážal každý z restov do svojho telesného hospodárstva a miadzgal ústami pred obdivujúcim ho obecenstvom len milá vec. A plné kalíšky dožili sa tiež skoro milostivého vysvobodenia. Keď sa zaujímavý výjav kuchárov a s kocprými ozbrojených a so zlatými passamanty na čiernych frakoch a žltkastých nohaviaciach sluhov pred našimi očami odohral, t. j. keď sa vysokí hostia občerstvili, chystali sa na hotových batároch k odchodu. Náš p. cisár

s talianskym kráľom, potom arcikn. Rainer s druhým arcikniežatom, a tak naši, talianski a cudzí generáli a civilni hodnostári odviezli sa preč. Divno, že kde dáky cudzí panovník, tam hned hustejšie poskytuje sa zjavovanie sa policajtov, tak že, kde cudzí panovník, tam na hojnú prítomnosť, alebo naopak, kde hojnosť policajtov, tam na blízku prítomnosť kráľovskú zatvárat môžeš. Tak sa zdá teda, jakoby panovnícka atmosphaera na úrodu policajtov účinkovala, jako dážd na huby. —

Bol kráľ taliansky i v Opere, tam som ho ale nevidel. Mysliac, že ho uvidím vychodiaceho z divadla, stál som si na schodoch. Pre korunované hlavy ale jestvuje osobytná chodba a on nám tou uvrzol. Na to miesto videl som nášho pekného Juliusa, jeho tvár avšak nezodpovedá tomu priezvisku. Grof Jul. Andrassy je chlap chudrľavý, kučeravý, nevelký, zovňajšku celkom nevýznamného. Jeho pani je krajšia. On v pinči, so smrašteným čelom stál s ňou — ona pod drahocenným diademom — na schode čakajúc kočiar. A tu som mal tú zvláštnu príležitosť vidieť jeho, vysoko diplomaticky sa — zívaf. Ah! to vám je volačo celky extra-ordinárne zívanie, pri čom mu oči slzami podbehly. Pani sa mu zasmiala a on nám obrátiac sa chrbtom ďalší pozitok jeho diplomatického zívania znemožnil.

A tak som, jako sami vidíte, tento deň vela skúsil. Videl som kráľa jiest, dvorských sluhov paškrdiť, videl som prvého ministra zívaf a tak som potom vidinami umorený zívajúc, ale len tak po sprosté nediplomaticky — išiel spať.

Ráno mali sme vniť do výstavy uhorskej, t. j. translaitanskej, preto nie jako inokedy kávu, ale raňajkal som slaninu s paprikou a slivovicu, aby tak celky srdce a žalúdok k ďalším pozitkom pripravil.

Na ceste postavení zakarovali sme do pavilonu kniežata z Monaco.

Dla priestoru, ktorý toto kniežatstvo zaujíma, by asnaď i náš Tonko Radvanský kniežatom byť mohol. Pavilon je to ale bez otázky úhľadný a na peknom mieste vystavený. V peknej pristavenej záhradke stojá

dva tak rečené Aloës alebo Agave Amerikana v kvete postavené. Niutro malé pavilonu obsahuje obraz ozaj čarovného prístavného Monaco a daktoré prírodné a galantné plody. Poriadny jedon belohlavý Moňacán predáva peknému pohľaviu jemné blachové nádobky s voňavou látkou. Asi päť z nich som i ja strčil do vačku a z nepozornosti tam roztláčil, tak že mi voňavý obsah až dolu sárrou ztekal. Sám som sa už potom za dáciu odkolonovú skleničku uznával. S Monacom sme teda skoro boli hotoví tak, jako ja s mojou voňačkou.

Ďalej idúc vrhli sme sa na okamyh do železného pavilonu domu Prosnitz.

Železiva na zázrak. To by bolo volačo pre tie čierne dámy, čo po našich mestách tak pri sobote zvykli vyvolávať: „Želiezko, predajte želiezko!“ Maly by tie tam čo rozberať! Obdivovali sme ohavné tlapky z kovaného železa, veľké sitá na pretriasanie piesku a tie najrozličnejšie:

„Brusmo sable, brusmo kose, rezmo dušmanom nose!“

Zvedavý som bol, čím naša na plodiny bohatá domovina svet prekvapí, ačkoľvek sú nám zväčša známe, preca zvedaví sme boli na vytok tých plodín a na priemyselné jejích zrobenie. Vystava uhorských zemí až na zbyť ozdobená bola zástavami, zástavkami a címermi. Tou hojnosťou neoplývala žiadna krajina, to môžeme povedať, a v prvom okamžení myslel som, že to sklad krajinských zástav. Čo by jich polovica bola ostala, uhorská vystava by štrbinu tým ani najmenšiu nebola utrpela. —

Prekročiac hranice rakúskej výstavy, najprv predstavujú sa nám chrámove kroje, vystavené biskupom Ipolyim. Vkus dobrý, forma pôvodná. Pravo toho, jako intráda, vidíš kreslá Kuchinkovské. V tom veru ani ladu ani skladu, a sklenárstvo uhorské dla tejto vzorky by nebars repraesentované bolo. Kolký to kontrast medzi skvelým českým a týmito a to na čele uhorskej výstavy stojácimi zelenými sklenkami. Jako z vlastného videnia pána Kuchinkovu dielnu znám, keď do jeho zásobnice bars kedy vstúpiš, krásou

tovaru a rozmanitosťou ináč prekvapený budeš, lež vo vystave nie!

Tak sa pochop sveta myli.

Bežal som potom od týchto volebných flaštičiek jednym honom až ta, kde ma pod povalou známe: „Glück auf!“ vívalo.

Tu sa nám vyjasnila tvár, lebo veru baníctvo uhorské, veľiká to priemyselná vlasti našej ratolest, hojne, a vďaka Bohu, dôstojne zastúpená bola. Železný tovar, hýbadlo sveta v opravdivom smysle slova, jak sa svet ozaj po kolajoch hýbe, a jeho sviazaný kamarát, kamenné uhlie, sú i dla jakosti, i dla kolkosti siušne zastúpené. I kr. pokladných i súkromných železodielen výrobky priemyselne boli na počet bohaté. Nás zvlášte zajímalo Hrončianske železo a síce: kované, tahané, tľapkané, liate a točené, jako i drobný tovar, ku pr. klince. Môžem povedať, s uspokojením hľadel som na plody našich krajov a na výtvyry priemyselnej schopnosti nášho slovenského ludu.

Banícky priemysel prevažne ide cez ruky slovenské, potom nasledujú nemecké, rumunské. Maďar a Horvát nebars sa toho obťažného, no pravda zväčša pre robotníka nevynosného priemyslu lapá. Knieža Koburg mal pre svoje banícke, a síce hlavne železné priemyselné predmety zvláštny a poriadny pavilon. Hronec mal vyvesenú záslužnú medalliu. Diošgyör, nákladný na nejistom základe založený podnik, chudák nedostal vyznačenie, a on preca dost dobre gšeftoval, keď na miesto svojej roboty, anglické kúpené kolaje, aby kontraktu zadost učiniť mohol, železniciam predával. No ale „de mortuis aut bene aut nihil!“ Veľmi príjemne som sa cítil byť prekvapeným uzretím kolby (= kovly = kobalt) Lubietovskej s niklom, ktorá v rade a susedstve Dobšinskej rúdy v jednej kastni vystavená bola. Myšlienka to bola od pána Minicha a p. M. Kellnera praktická, pozornosť širokého sveta na tento teraz tak hľadaný kov obrátiť. A veru to, čo sme tam videli, bolo pekné; jak je i to, čo sme nevideli, také, nuž si páni gverci môžu hrubým maslom chlieb natierať. A zišlo by sa veru i Lubietovským baňám, ktoré z medi na mendíctvo prišli, aby sa zase aspoň kol-

bou — ale nie po chrbte — zotavily. — Abrugybánya preukázala krásne a bohaté kusy zlatej rúdy. Nad túto ale ešte krajšiu priniesol Vöröspatak.

Dôležitý prameň. ba nevyhnutne v domacnosti a hospodárstve potrebný prosriedok, a síce sol, máme tiež.

Tam pri dveroch stály dva stlpy tak veľké, žeby z každého desať Lotových žien vykresañ mohol. V jednom predstavení nám boli i baníci s nástrojami a dielnami solnými a všetko v soli. Ale títo chlapci sa vše potili, keď kus povetria ovlhlo, a slúžili divákom za hygroskopický prosriedok a upozornenie, kedy sa daždníkami zaopatriť majú. Len že po každom potení sa jako na váhe tak i na objeme tratili, tak že sa bolo obávať, že pred ukončenou výstavou zo slaného dejšťa úplne zmiznú.

Zajímavá a poučlivá bola sbierka sedmohradských trachytov: trachyty, rhyolithy, čedič (basalt) a zelenokameň, všetko pekným geologickým poriadkom vystavené a opísané. Náš zelenokameň (Grünstein) aspoň tomu celkom podobný, tam ale poznačený bol menom: sivého trachytu.

Pri tejto peknej sbierke sa ale pre jej špecifičnosť a širšiemu obecenstvu nezajímavosť ďalej nebváme, ale prestúpime ešte ku Štiavnicí a Kremnici. I toho je dost, ale zo Štiavnic ako Štiavnic by som veru i viac bol očakával. Kto ju zná a jej učebné ústavy, prosriedky a rozvetvenosť velikánsku, jej banícke závody, ten mi prisvedčí. Boly tam kovy jako geognostické tak oryktognostické a rúdy vzťahujúce sa na sám priemysel banícky. Hutnické plody, spôsoby a výrobky stúp, sypok a vymývačiek boly k videniu. Tu som sa s mnohými známymi sretol. t. j. známymi predmetmi. Tá skala, po ktorej som v milej domovine kráčal, zdala sa mi prívetive prikyvovať vo svetovej výstave. Nebars sa mi ale to zdalo, že práve najkrajšie a najväčšie kusy kovov pod police do tmy, kde jich málo kto — len jak náhodou kolenom zavadiť do nich — spozoroval. Pekný je a vyznačený medalliou pokroku zemevid Kremnických bán.

Ešte, aby nezapomnel, doložiť musím, že pri sedmohradskej soli najdené a priložené sú stroje z doby tak rečenej kamennej, z doby predhistorickej. Tak teda už i tenkrát človek za solou bažil a ju k požitku za potrebnú držal. Z druhej strany poukazuje ten riad na veľkú starobylosť známych sedmohradských solníc. Videnie, že zveri pudom hnané sol lížu, pohlo istotne človeka k tomu, aby sol lízať tiež sa pokúsil, a takto potom učený návodom zverov, naučil sa skorej poznať užitok soli, lež zlata, sriebra, medi a železa, tohoto práve v prírode, vyjmúc povetroňov, nerýdzeho — najpozdejšie poznateho kovu. — Podotknúť mám ešte, že sedmohradské basalty (čediči) a jejich tufty, čo sa zovňajšku týka, podobajú sa úplne našim rhyolitickým tuffom. Či tam omyl nebude? Melaphyry sú identické našim.

Slovinka poslala kus medeného kýzu, 25 centov ťažký. Španá Dolina poslala mimo slídovej opuky a sivej vaky z poludňajšej strany svojho revíru, zo severnieho grúňa hory Baranovo Ammonita z jurasského vápna asi 1' v priemere veľkého. Tomu podobné nachodia sa pod Urpínom v Hrone a nad Hronom pri B. Bystrici i s polypami a belemnitami, jako i v Tureckej vyše Starých Hôr pod holou, Krížna rečenou.

Toto je asi maličký výťah o baníctve.

Magnátska chyža nemá nič tak zvláštneho. Je obyčajného skvostného, no europejského rázu. Asnaď tie kože divých zverov by jej maly dať byľak vkusu východného. — Dačo pôvodnieho ukazujú kroje drahým kamením, zlatom a sriebrom obšivané. — Sedlárska a stolárska práca je pekná, zvlášte izbové náradie, skvosné široké posteľe na tolko široké, žeby sa na nich nielen pozdlž, ale i priekom vyspať mohol. Početne ale zastúpené boly kolísky, veľmi jemné, len škoda, že sa v nich nevyťahovali malí škreklúni. Táto nápadná hojnosť kolísk asnaď bola protidemonstraciou nešťastnému tvrdeniu Dra Veselovského, že plemä maďarské mizne; a ponevác ukrutná cholera nemilordne toto tvrdenie „in praxi“ podporovala, maly tieto ničím ale a nikým nezaplnené kolísky svetu plodnosť maďarságu ad oculos

demonstrovateľ. Chybeli ale v tom, že k tomu „krumple“ nevystavili.

Pozornosť vzbudil i poštovný zemevid uhorský, návodom ministerstva premávky vyhotovený. Práca to úhladná a opaterne hotovená. Kto tento zemevid má v kapse, môže bezpečne cestovať, povedám v kapse, len že nesmie naň hľadať, lebo ináčej zablúdi istotne.

Tam z jedného kúta prichodzí pasažeri, najmä Nemci, jakýsi rozžialení oči si utierali. Prizrem sa na príčinu. Medzi potravnými článkami Uhorska bola i paprika, surová krásna jako koralle, a za to od cudzích držaná a drvená. A keď tu krátkozrakí nose nastrokovali, zapustení slzami utekali ďalej.

Rozpalený pohľadom ostrej papriky, vbral som sa obzreť tolko spomínanú a obdivovanú monumentálnu skupeninu honvédov.

Ovšem je to vkusne hotovená a dobre vyvedená gruppa. Sedia na koňoch, stojá, ležia, sedia, ba i mitreléska nechybujú. Výraz tahov marcialný. Najväčšiu váhu mimo bujných fúzov kľadol umelec na vyvedenie hustých lýtok a vôbec na svedomité vyplnenie červených puliderov. Táto červenavá spoločnosť na pahrbku robí čestný dojem a predstavuje nám domobrancov v jejich úplnej sile a bujarosti. S pýchou a radostným úžasom hľadeli na ten kopec tí, jejichž synáčkovia vrastať mali do tých širokých pulidierov alebo v nich sa už i skutkom omáľali. Aby ale pravdu vyznal, povedať musím, že vori pôvodina živá týmto plastickým výrobkom zriedka sa rovnala. Istotne ale celok skutočnosť ďaleko prevýšiac vydaril sa.

Videť som si žiadal, jaký dojem tito repraesentanti nášho krajinského vojanstva na cudzincov urobia. A nebolo treba dlho čakať! Z prava tahali pod ramenom sa vedúc dvaja vyšší vojanskí dôstojníci. Jedon s palacinkovou čapicou na hlave v modrom kaptane Rus, ten druhý pod červeným fesom Turek. Z lava o samote tahá jakýsi pruský Landwehrmann, v civile, ale s vojanským záslužným krížom veľkým, jako by ho z väze bol zosňal — v kabátovej dierke. Chytrý Prus dobehol prvý. Ledva chlap na kopec, vojakov a mitrelésku pozre, zmení farbu,

obladne jako stena a opre sa o stenu. Aha, reku, už fa máme ebazinget! Potom vytiahol z vrečka jakési prášky saidlické či jaké, a keď mu začala z nosa krv kvapkať, sklúčený pobral sa von. Nuž a to druhé nobile par fratrum? Rusovi sa začnú nohy triasť jako osyka, oči sa mu zalejú slzami, rozšklabí papulu:

„Gospody pomiluj ny!“

A ani hnúť z miesta. — Strach je mrcha. No tam si reku i ty! Turek s hlasitým vykrikom: „Allah allah!...“ utekal von, nohavice si do poriadku doniesť. No, to bola dokonalá satisfakcia pre nás; videli sme, jaký respekt naši susedia pred nami majú a to len z videnia tych lýtok! A keby to ešte tak naozaj bolo — hm! A keby sa to tak krom žartu „cokum pokum“ rukovalo! Jedon z tých virklí kaprálov zanásal sa veľmi na Štefana Pinku po solferinskom víťazstve.

Medzi kuchynskými lahodami zbadal som i jelené huby (Trüffel), ktoré boly na peknej polici zriadené. Pre jich podobu mnohí jich, jako som na svoje uši slysal, uznávali za „Chignony.“ Ba nejedon napapričený manžel prejdúc mimo nich neverlo zateremtettoval na ne neviniatka. A veru by mnohá hlava „gustiosnejšou“ bola, keby jelenou hubou opatrená a kyslou omáčkou omazaná bola, jako tým nešťastným truchnatým kopciakom či šiňonom. No, ale nech že si ho majú. Však tamto vidíš oproti parokársku prácu a skutočné šiňóny. Tie najdrahšie, tie tak rečené echt, t. j. z ľudských vlasov poslé, keby ste vedely, vy krásne pekné, no polutovania hodné, vážou šopovou opatrené hlávky, keby ste vedely, z kade ony pochodia! Tu i tu si dáka nešťastnica síce vrkoče odpili, aby jich i s tým, čo je v nich, za dobrý groš smiešnej móde venovala, ale veľká väčšina tých echtov pochodí od mrtvých, chudobných na útrovy veľkých nemocných pochovaných zien. — Videl som to na vlastnie oči, jako to s takými od sveta opustenými vo všeobecnej nemocnici zomrelými chudiatkami zachodia. Prv, jako mrtvolu uložia do truhly, obrežú jej vlasy, dakedy i veľmi obydlené. Ba keď nehodno jim je so strihaním sa zapodievať, čuchrú jich

prstami, čo sa tu vykrampluje, ide do trhu. Mŕtvý to necíti, a pyšné krásavice nevedia, čím sa ozdobujú. Taký je beh sveta! —

Dalej, ďalej!

Popri ohromnom pomníku stearínových sviec idúc, poberal som sa do pavilonu, určenému pre lesné predmety koruny Sv.-Štefánskej. Pavilon má podobu chrámu a je skutočne napodobnený jakýsi rusínský chrám. V tom chráme rozložený je všakový drevený riad po samú habarku, a vreteno. Lesné pŕáctvo, drevo, semená a vôbec všetko, všetko, čo k lesnému hospodáreniu patrí. Môžete si myslieť, že som sa i tu s vela, ale s vela známymi a milými predmetmi stretával. Ach, veď je to krása tie naše lesy! Kto že je ten, čo by to už nebol pocítil? Veľké kusy, ku pr. laty, dasky, kláty, stromy, čo v pavilone prirodzeným spôsobom sa nepomestily, uložené boli okolo pavilonu pod holým nebom. Pekný, velebný to pohľad na prístahovavších sa veľikánov z tam od dialnych, odlahých dolín, úbočín a krajov, tichých ukrytých grúňov. Kde si ty kráľ lesov vyrástol z malilinkého semiačka v báni osamelom tam v lone slovenských Tatier a teraz priputoval si skáčený síce, ale vše velebný na pohľad, sem na svetovú výstavu, obdivovaný svetáckym svetom. Obdivujú ťa deti tie, ktorým deti tvoje dávajú poslednú väzbu, dasky, k uloženiu do nekonečného archivu smrti. Medzi týmito brvnami, čo sa jedného kusu nadovšetko ku tlstote pomernej dialky týka, prvé miesto zaujíma smrek 134' dlhý a asnaď 4½' v priemere tlstý. Je toto najväčší, na hrubosť, najdlhší kus nie len v uhorskej, ale v celej výstave. Jesto drahne hrubších kusov, ale sú to kusy krátke, prepílené, ku pr. bresť, dub zo Slavonie, 5' v priemere majúci a zdravé, čerstvé jako — orech. Ten 134' dlhý veľikán pochodí z — Brezna, a kde tam? či z Obrubovanca, či z Gajdošovho Potoku? Bol by som veru tušil i bez nápisu, že to obrovské stromisko z pralesov Breznianskych pochodit' musí. Škoda, že k tomu i brindza Breznianska pridaná nebola! Táto heterogenná myšlienka prebehla mi mozgy preto, lebo pod týmito a okolo týchto stromov hotuje sa výborná a chýrečná Breznian-

ska brindza, ktorú sa na výstave jakosi vykutrať nemohli. A veru by ani ti 85 panovnícki navštevatelia týmto darom slovenských hól, slovenského priemyslu neboli opovrhli. Windischgrätz človeka rátal od baróna, my rátame gurmana od Breznianskej brindzy.

Pri drevených výrobkoch rozumie sa samo sebou, nachodia sa i dúhy, ale nie dúhy nebeské, ktoré znamenajú koniec potopy svetskej, ale dúhy sudové, ktoré znamenajú počiatok potopy ľudskej. Ale medzi týmito zoríciami osvety človečenstva, týmito dúhami nádeje volebnej, pohrešovali sme dúhy naše na matematickom počtovaní založené, t. j. dúhy Krupinskej sudodielne a sparorezu. Všetky tieto veci sparorezké v šerej pare a hmle nášmu zraku zaobalené utahovaly sa, t. j. neboly tam vystavené.

Epilogus pod Sv.-Štefánsku korunu patriacej vstavavy je:

Videli sme poklady našich krajín, poklady prírody ozaj štedrej, ale sme i to presvedčenie nadobudli, že ačkoľvek sme sa pochlapili a čo najlepšie máme a vieme, na trh vyniesli, preca v obore priemyslu za druhými národami sme zaostali, nie vo všetkom, ale vo vela vecach. Sú síce i takí, čo to presvedčenie tam nadobudli, že nie len pre Rakúsko, ale pred celou Európou, pred celým svetom sa skvejeme, odvolávajúc sa na svedoctvá cudzích, na svedoctvá čudujúcich sa Nemcov. To svedoctvo, že sa Nemci nad našim priemyslom čudujú, vyplýva len z toho, že nás za takých barbarov držali, že o všetkej revnivosti pochybujeme, začudovali sa, že sme i my ľudia osvety schopní a nie kannibali. Tak isto stalo sa s mnohými našimi spolukrajanní, ktorí ozaj podivné pochopy o Rusoch majú, kde že by ináč, keď ani v škole ani v novinách inšie nepočujú a inšie nečitajú, že Rusi tak diví, tak suroví sú a tu na svetovej výstave tak krásne bohate nie len prírodné plody, ale priemyselné vtvory a umelecké diela ku všeobecnému obdivu vystavili. Tak je to, o druhom krivý pochop chovať a potom sa presvedčiť o odpornom! Pomútené pochopy mali Nemci o nás a úzkoprší Uhria o Rusoch. A tak teda

v prirovnaní ku druhým väčším a v osвете pokročilejším, trebárs i menším národom ešte máme vela doháňať a vela by sa dalo v ohľade tomto spraviť, keby sa bez rozdielu jazyka každý voľne pripúšťal ku teplému ohňu vedy, aby sa ohrieval. Keď ale len jeden pri ohni stáť smie, druhý len za nim, tento chudák cez tamtoho chrbát ani svetla ani tepla účastným sa nestane. Tu dupnem nohou a poviem, jako Gallileo, čo všetky zákony tomu protivne tvrdí budú, že vlašť vzdelanou a jej národy všetky šťastlivými sa stanú

len vtedy, keď každému národu brány osvety sa rovným právom otvoria. Pozrite si rôznójazyčné Švajciarsko, jaká tam prúznosť, kolká revnivost!

„Amen dixi, ináčej povedať nemôžem, jako mi je Bôh na pomoci,“ povedal tuším Hus. Veda nesmie byť politická, ale musí byť kosmopolitická!

Rolníckeho stavu domy, tie pripomenieme pod jedným s domami druhých krajín a národov potom, keď tieto navštívime. Na dnes dost! —

Povery a čary z Bošackej doliny.

Sosbíeral a spísal L. V. Obroc.

(Pokračovanie.)

B. Svatobné.

Jestli mladým ľuďom v deň jejích sobášu prísť, musel jeden lebo druhý prívarky ľúbiť.

V čas prísahy musia nevesta a mladoženích čo možná najbliž vedľa seba kľačať, aby „zli ľudia“ nič medzi nich vpratať a tým nesvornosť v manželstve vzbudiť nemohli.

Keď neplače nevesta pri oltáre, plače potom jako žena.

Mladá nevesta usiluje sa mladoženíchovi na nohu stúpiť; jestli sa jej to podari, bude nad nim panovať.

Keď mladoženích prísahá, „široká“ čaruje, a síce viaže na kúske šnórky, ktorú predtým mladá nevesta nosila, tri slučky: aby páleného nepil, tabák nekúril a iné neľúbil.

Keď mladá nevesta príjde do príbytku mladoženíchovho, a síce hneď na dvore počne rozsievať lanové semeno, proso a mak, so slovami: „Sejem semeno, aby sa mi viedlo všetko plemeno; sejem proso, aby sa mi všetci prosili; sejem mak, aby bolo vždycky tak.“ Vehádzajúc do izby hovorí: „Štyri kúty, piata pec, nad všetko je moja reč“ — aby ju všetci poslúchali.

Keď nevesta chce nad svojim mužom panovať, musí v kostole v čas prísahania

trirázy povedať: „ja sekera, ty náton!“ alebo: „aby bolo po mej!“

Aby si v novom príbytku prívykla, čím príjde donho zo sobáša, nakukni do komína.

Keď mladí ľudia príjdu od sobáša, dostávajú od kuchárky, prv ležby do izby vkročili, po lízičke mádu, aby tak boli k sebe sladkí, jako ten mäd.

Keď idú mladí ľudia na sobáš, dávajú jim makové slíže (krájance) obliate ženským mliekom, aby sa radi mali.

Keď príjde mladá nevesta do nového domu, chyti sa kúska železa, aby taká zdravá a silná bola, jako je to zezezo.

Jestli sa mladej neveste, pri prvom pečení koláčov, prvý, ktorý vsadila do pece, podaril — tak má i muža podareného.

Mladá nevesta, ktorá za päť rokov necheela by zlahnúť, nech sedí po čas svatobnej hostiny na ľavej ruke — alebo keď ju ešte len pytajú, nech si stane na orné železo.

Po čas pripravovania venca mladej neveste sedí ona na drevenom mažiari; jaknáhle teda z neho stane, hľad si chytro naň i ty sadnúť, aby sas' do roka i ty vydala.

Oklamaná milenka čaruje nasledovne, keď jej bývalý milenec s druhou ide k so-

bášu: chytí psa s kočkou (mačkou) a dá jich do jedného mecha (vreca), aby sa ti sosobášení práve tak bójali, jako pes s kočkou v mechu.

Keď mladej neveste duchne (periny) nasytajú, dávajú do nich: peniaze, ocel, kvôrky chlebové, hrab, vaz, všetko zrno, rimbabu, petružel, omlád z jablone a sypú to i s perim cez „ostruzlinu“ (Rubus caesius) do sovka —, aby jej zlí ľudia nič na „osudách“ urobiť nemohli, t. j. aby jej žiadne čary neškodily.

Pri svatobnej hostine hádzavajú svobodní lieskovce jedon do drnhého; najde-li sa v niektorom dvoje jadro, bude z nich pár.

Ktorý z mladých manželov prvú noc skôr zaspí, ten skôr zomre; a ktorý skôr do postele skočí, ten panuje.

Keď chceš, aby ti čo nastávajúcej gazdinej kravy dobre dojily, musíš pri sobáši plakať.

Ktorá dievka chce, aby ju jej budúci manžel po sobáši nebíjal, nech si nareže na pravej ruke malíček a tú krv pri svatobnej hostine v červenom víne nech mu dá vypíť.

Aby ťa tvoj nastávajúci rad mal a za inými nechodil, maj po čas prísahy tri kúsky hrebíčkovho korenia v ústach, ktoré potom doma utľe a daj mu s páleným vypíť; nasledovne i ty, keď chceš, aby ťa tvoja žena vždy rada mala —, keď ideš na sobáš, vezmi kúsok mádu, zakrúť do handerky a daj pod palec ľavej nohy; príjďúc domov, vyzuj bôtu, mäd vezmi a daj ho žene svojej v nejakom nápoji vypíť.

S mladou nevestou nedávajú praslicu, bo by ju muž nou bójal.

Vydaté ženské bijú mladú nevestu múčnym mechom, aby do roka slahla.

A že by ľahko slíhala, bijú ju piestom, keď sa na sobáš vystrája.

Keď mladý pár príjde od sobáša, matka ženichová strhne si z hlavy ručník a zviaže jich, aby vždycky v svornosti a sväzku živi boli. —

Keď chce mladá nevesta, aby bola vždycky driečna, zvlášte v stave druhom (ťažkom), nech hľadá dajako mladoženichovi svoj čepce do vačku strčiť, keď idú na sobáš.

C.

Všeobecné.

Jestli sa niekto na nový rok hnevá, bude mrzutým cez celý rok a jako sa mu na nový rok vodí, tak sa mu bude cez celý rok viesť.

Jestli na nový rok sluko za „červené oblaky“ zachádza, budú v tom roku veľké a škodné búrky.

Keď je na deň ob. sv. Pavla hmla po zemi rozprestretá, bude ľud, pospolitost mrieť; jestli leží po horách, bude mrieť panstvo, a tak čím je hmla vyššie, tým vyššie panstvo mrieť bude.

Keď chceš byť peknou, čerstvou, alebo pekným a čerstvým cez celý rok, musíš sa bežať na potok umyť, jakonáhle prvú lastovičku uvidíš.

Kto od „zeleného štvrtku“ až do „Vzkriesenia“ váre nejie, tomu za to p. Bôh všetky hriechy odpustí.

Vo „veľký piatok“ hľadia dievky mlynárovi zástavnicu potiahnuť, ktorú potom zakopú pod prah svojich izbenných dvier, aby tak mládenci k nim chodili, jako melačky do mlyna. To isté robia i v „Štedrý večer.“

Jestli nechceš mať cez celý rok v dome blchy, neopováž sa vo „V. P.“ izby poliať, lebo v protivnom páde ťa i zedia. Tak i keď sa do naha vyzlečeš a za tmy ešte pozametáš celý dom, vezmeš smeti do zástery a zaneses jich pod uhelnú stenu tretiemu susedovi, nuž do roka v celom stavání blchy nenajdeš.

Vo „V. P.“ dievky podrhnú všetok kuchynský riad do dna, aby vraj boly tak milé mládencom, jako je jim milý pekný lesklý riad. —

Kto chceš byť zdravý a čerstvý po celý rok, musíš sa vo „V. P.“ umyť vo vode, dievkou pred východom sluka z potoka donesenej a „po vode“ načrenej.

Ktorá dievka chce byť bielunká, musí sa vo „V. P.“ pod slivkou „belicou“ ovčím mliekom poumývať.

V tento istý deň vyhľadaj mravenisko, vezmi z neho do hrsti, poobsypaj nim sta-

vänie, tak budeš mať toľko frajerov, koľko bolo tých mravencov.

Velkonoční pondelok hneď z pol noci chodia dievky na „šťastné vody,“ ktorými potom polievajú izby, pytvory a priedomie, aby sa od jich celého stavania šťastie neodvrátilo.

Keď dievky „šťastné vody“ načierajú, takto čarujú:

Vitaj zavítaj,
Vodenko čistá,
Vodenko bystrá!
Odkiaľ ty vytekáš,
Od Jordána miesta.
Ode Pána Krista,
Len ty mne dožeň
Moc, prevelice šťastá.
Jak ty bežíš a pospiechaš —
Aby i za mnou bežali
By i za mnou pospiechali
Všetci mládenci, všetci vdovci
Horní, dolní i prezpolní.

Vo „velkonoční pondelok“ vytrhuje dievka z cudzích striech došek, príjdúc s nim domov, chytí ho do pravej ruky za hlavu, podozne a trikrát sa s nim po izbe zatočí,

aby vraj jako ten plameň a iskry po izbe lietajú, i za ňou tak mládenci lietali.

Ktorá dievka vo „Velk. pondelok“ alebo mládenec vo „Velk. útorok“ nedá sa vrbovým „šibákom“ vyšibať, dostane hostec.

Na „Jána“ chodievajú ženské pred východom slnka medzi raže a sbierajú do ručníkov, čepecov atď. rosu, ktorou po vyzmiechaní sa umývajú, aby boli pekné a červené. Pri čom spievajú:

„Tvár moja, tvár moja kvitni mi ružičkou,
Budem ťa umývať tou ražnou rosičkou;
Tou ražnou rosičkou sbieranou za rána
Kým slnko nevyjde na Svatého Jána.“

V ten istý deň, pred východom slnka, vyjdí bosý na rosu, umyvaj si ňou telo, tak sa ti žiadon vriedok nevyhodí, ba ani sa ti, či urazené, či pichnuté po celý rok nič sbierať nebude.

Na „Jura“ (a nie jako inde na „Jána“) vajú dievky vence z poľných kvetov a púšťajú na stojacie vody; v ktorú stranu vetrík veniec zahnal, z tej strany bude i jich budúci.

(Dokončenie nasleduje.)

Prehľad terajších slovenských vzdelateľných spolkov a verejných knižníc.

Podáva *Lud. Vlad. Obror.*

VIII.

46. Knižnica ev. školy Zem.-Podhradskej.

Minulého 1873. roku urobený bol záklád školskej knižnici tým, že sa zo školskej pokladnice vyše 40 rozličných školských kníh, ku potrebe jak učiteľovej tak i žiakov zakúpilo. Knihy tie sú majetkom školským a rozmnožujú sa vždy i s inými najpotrebnejšími učebnými prosriedky, takže za niekoľko rokov ev. škola Podhradsko-Bošácka všetkými učebnými knihami a k názornej výučbe potrebnými prosriedky zaopatrená môže byť, keď do školskej pokladnice každoročne (teraz druhý rok), len zo samej Bošácke z 5% prirážky do 80 zl. prichádza. V knižnici tejto, ktorá je celkom oddelená od knižnice číta-

cieho spolku, nachodí sa teraz vyše 50 kusov kníh a učebných prosriedkov, medzi nimi šesť zviazaných ročníkov vys. vládou vydávaných „Listov nár. učiteľov.“ Poznamenať sluší na tomto mieste, že zo školskej pokladnice od minulého roku, jak knihy, tak i iné potrebné veci všetkým žiakom (vyše 100) sa zdarma dávajú, čo veľmi školské vyučovanie oblahčuje a mládež v umeniach o vela viac, lež predtým, prospieva. Keby každá škola také za školstvo a výchovu zaujaté predstavenstvo mala, jaké ho má škola ev. Podhradsko-Bošácka, vtedy by sme nemuseli počúvať tie každodenné náreky na nezaujatosť, lahostajnosť atď. oproti školám, a výchova slovenská každým dňom by sa zdokonaľovala. Na zdar!

47. Mestanský čítací spolok v Bánov- cach.

Spolok tento založený je r. 1870, s pričinením sa miestnych pp učiteľov Ant. Jakab a Št. Barányi; počítuje do 80 údov, majúc za predsedu veľkp. Ignáca Szabinovský, prepošta a miestneho farára. Účinkovanie spolku behom štyr rokov len v malej miere napred pomklo národné vzdelanie patričného mešťanstva, lebo celý spolok vôbec nesnažil sa stanovami vytknutého cieľa dosiahnuť. Po čas trvania svojho držal nasledujúce časopisy: „Nár. Noviny,“ „Slov. Noviny,“ „Obzor,“ „Orla,“ „Nár. Hlásnik“ a „Raráška.“ Pri spolku založená je i knižnica, ktorá hodný počet zväčša darovaných kníh obsahuje. Najviac kníh spolku daroval vel. p. Tamaškovič, Zay-Uhrovský kat. farár. Spolok by konal, vraj, peknú missiu v kultúrnom ohľade na Záhori, keby mal vodcov, za vec národnú viac oduševnených a za blaho národa zaujatých. Ďalšiemu zvelatku tohoto spolku: mnoho zdraru.

48. Knižnica spolku ev. učiteľov dekanátu dolno-trenčianskeho.

Spolok ev. učiteľov dekanátu dolno-trenčianskeho zariadil sa r. 1867 19. sept. v Zem. Podhraíí za predsedníctva dvp. I. L. Holuby, tehdajšieho dekana dolno-trenčianskeho. Spolku toho je členom každý riadny a pomocný učiteľ toho dekanátu a vydržiava každoročne raz, obyčajne v mesiacoch auguste lebo septembri, svoje shromaždenie, t. j. poradu, na ktorej sa rokováva výlučne o školských záležitostiach. Spolok v čas svojho sriadenia zasadil sa i za založenie spoločnej knižnice, jejž cieľom je usnadniť učiteľom, zväčša skrovne plateným, spôsob zaopatrenia kníh paedagogických a literárnych plodov k zveladku škôl smerujúcich a pokrok vo vyučbe napomáhajúcich. Každý člen napomáha knižnicu túto ročite 1 zl. Za tieto peniaze bývajú paedagogické knihy a časopisy predplácané. Najviac kníh spolku tomuto daroval zvečnelý dobrodinca slovenský a mešťan trenčianský p. Vágner, dv. p. I. L. Holuby a p. F. A. Urbánek. kníhkupec pražský, tak

že na teraz v knižnici nachodí sa vyše 150 rozličných spisov, ktoré p. M. Šimko, učiteľ trenčianský, pod opaterou má a členom na požiadanie rozposiela.

49. Knižnica ev. školy Zay-Uhrovej.

Knižnica táto založená je r. 1863. Číta blízko 200 rozličných kníh, medzi ktorými je mnoho nemeckých a niekoľko maďarských, darovaných nebožkým farárom Ružičkom. Roku 1863 bola knižnica táto vstúpila i do radu zakladateľov „Maticie Slovenskej,“ ponnevác ale členovia prestali plniť svoje povinnosti, mimo prvej čiastice, viac poslané nebolo na základinu Maticnú. Knihy s najväčšou ochotou sbieral od rozličných darcov náš horlivý národovec p. And. Holko, bývalý slovensko-dobrovoľnícky dôstojník a verný priateľ nášho privčas zosnulého, lež nikdy nezapomenutelného Lud. Štúra. Knižnica táto pod opaterou p. sberatela na ten čas v Žitne sa nachádza, acpráve bez cieľu primeraného účinkovania; avšak kadenáhle spolahliví a veci národnej prajúci mužovia najdu sa v Zay-Uhrovci, hneď k verejnému užívaniu vydaná bude — v páde neuskutočnenia tohoto, ju suad sriadujúca sa teraz „Jednota učiteľov okresu Záhorského“ obdrží, kdeby skutočne tento posiaľ hlivejúci poklad najlepšie zúžitkovaný bol.

50. Čítací spolok vo Gbeloch.

Zakladanie čítacieho spolku vo Gbeloch stálo veľmi mnoho práce. Po mnohom potýkaní sa so slúžnovským úradom podarilo sa konečne veleb. p. Pavlovi Príhoda, kaplánovi gbelskému, dakolko poriadnych občanov sohnat a k založeniu čítacieho spolku nakloniť. Roku 1869 dňa 27. dec. držalo sa sriadujúce sa zasadnutie, kde sa ushodlo na stanovách, ktoré potom vys. ministerstvu predostreté a i v mesiaci sept. r. 1870 od neho potvrdené a schválené byly. V tom čase počítaval spolok 30 údov, čo ver na trojtisícové obyvateľstvo je pramálo, a od tej doby počet tento nielen že sa nerozmnožil, ale ustavične klesal, údovia platili 1 zl. vstupného a potom každý mesiac 10 kr. príspevok. Z týchto

peňazí platila sa hospoda, zaopatrilo sa potrebné náradie a predplatily sa noviny a síce zo začiatku všetky, tak že spolok mal svojho času „Pešťbud. Vedomosti,“ ne-kôr „Nár. Noviny,“ potom „Slov. Noviny,“ „Obzor,“ „Ježibabu,“ „Katolícké Noviny,“ „Hlásnik“ a zaopatril si neskôr už kúpou už darom dost hlavných kníh, pozostávajúcich asi zo 40 sväzkov rozmanitého obsahu, višiacu mapu atď., a bárs si toto zo začiatku všetci pochvalovali, preca spolok teraz len živori,

a síce pre tie najmalichejšie príčiny. Predsedom spolku je velebný p. P. Príhoda, podpredsedom p. Imro Hurban, roľník, zápisníkom a knihovníkom p. Vác. Lachmann, učiteľ, pokladníkom p. Alex. Brzda, kostolník, vyborníkmi: Ján Krmáček, Joz. Ružička, Ján Hrušecký, Michal Čarský a Ján Kozák, — roľníci Bratia moji! nedajte spolku zaniknúť, ale napnite všetky sily k jeho oživeniu!

Literárne, umelecko-vzdelanostné dopisy.

Krnišov. (Hodrušské divadlo.) Prešastný my národ slovenský, lebo nás už prestaly prekvapovať — nešťastie a prenasledovanie! A prečo prestaly nás prekvapovať? Preto (nuž vari pre inšie?!), ponač sú každodenné. Tým milšie, a to skutočne prekvapilo nás et. ochotníctvo štiavnicko-hodrušské divadelným predstavením predvčerom dna 20. augusta. Prekvapenie to bolo, lebo sme o divadle pred týňom ešte nič nevedeli; a z tejto podivuhodnej rychlosti, s ktorou sriadilo sa divadlo, právom súdime, že by naše et. divadelné ochotníctvo pri zavdanej vážnej príčine za 3—4 dni bolo v stave improvizovať predstavenie. Za to mu vo tri vrhy „sláva!“ Prekvapilo nás toto predstavenie i ohľadom na terajšie pomery. Každý hľadá na prmpulíkovú tragikomédiu, ktorú hrá nám najsmiešnejšie a najslátanejšie „ochotníctvo“ už od štvrtroka s našimi školami. Jednotlivcov začínajú už robiť tragickými víťazmi. Ale to všetko ani neodvrátilo pozornosť nášho et. ochotníctva od vznesenejších vzletov, ani nenaplnilo ho strachom abo ťažkomyselnosťou: lež, čo obdivovali sme, a to právom v čas matičného shromaždenia, že v týchto trudných časiach prišiel náš vrelomilovaný pán predseda do kola svojich, to obdivujeme i na našom ochotníctve, že neostíchalo sa zahrať nám divadlo. I za túto neohrozenosť mu vo tri vrhy „sláva!“

Chce znaf et. obecenstvo, kto bol dušou tohoto národného plesu? To bol statný náš

Fraňo Kabina, ktorý jako pravotár a majiteľ zaujíma v Štiavni a na okolí takú postaf. od ktorej dá sa pre národ veľmi mnoho krásneho a dobrého očakávať. On bol riaditeľom a spolu hercom, zastupujúc v „Štekkavcovi“ pravotára Horlivského. P. Zoch, ev. učiteľ hodrušský, (Dr. Štekkavec), dokázal sa byť znamenitou osobnosťou pre vážne zástoje. Slečna Amália (Dr. Štekkavcova chovaniča) už viacejráz vystúpila a vždy podarena; i teraz tak prenikavo oplakávala otca, že až nám chlapom zahrly slzy v očiach. Tú istú uznalosť musím vysloviť i slečne Terke Truchlý (Liduška). No ale sme mali radosť vidieť nášho všade a vždy nás dobre zabávajúceho p. Lud. Izák (Gašpar), ktorý i so svojou milou paňou (pani Susanska) vystúpil. Stály dobrý svoj rozmar vzal celý a neuštrbený na javište a držal nim obecenstvo v ustavičnom rehoťe. Kratšie zástoje mali pp. Št. Truchlý (Ambruš Pontamy a komisár), Gašpar, krajč. majster z Hodruše (Kopítko), Ličko, kupec z Vihieň (Rířik a súdobný posol); stráž bola skutočná. Jedným slovom, naše divadelné ochotníctvo v úplnej miere uspokojilo obecenstvo a prajeme si, aby nás čím skorej zas divadelným predstavením obveselilo. Na zdar!

Obecenstvo obďalečné a najbližšie bolo dobre zastúpené; z prosrednej dištancije ale dostavilo sa menej pre dažď, ktorý pustil sa práve vtedy, keď sa malo z domu hýbať. No bolo nás dost, a tanečná zábava bola

velmi milá a nenútená, ktorá trvala do bie-
leho dňa. V bočnej izbe bavili sme sa pri
rezkých zdraviciach. Naším obsluhovateľom,
alebo jako to on sám povedal, naším kuchá-
rom, bol p. Privický, mäsiarsky majster,

všeobecne známy jako horlivý rodolub. Sláva
mu! A konečne ešte raz sláva a živili našim
statným ochotníkom! A budúcemu predstave-
niu na zdar!
A. K.

Rozmanitosti.

Morena. Dňa 8. októbra b. r. zomrel
jeden z najprednejších českých básnikov a spi-
sovateľov, Vítězslav Hálek. Čest a sláva
jeho pamiatke!

*Slavnosť otvorenia „Hankovho domu
a divadla“* v Kr. Dvore dňa 27. a 28. sept.
vypadla veľmi skvele. Celý náklad na budovu
obnášal 80.000 zl. V dome je sriadené pekné
divadlo, tiež sú tam miestnosti speváckej
jednoty, záložny, čitateľskej besedy a kúpele.
Slavnosť odbyvala sa, jako známo, na pamiatku
50-ročného vynajdenia Kráľodvorského ruko-
pisu.

Zo starého sveta. Na Filipinských ostro-
voch, Rota a Tinan, objavené boli dva rady
pyramíd, v každom rade osem kusov, na
12 stóp jedna od druhej vzdialených. Výška
týchto drevných pomníkov obnáša 36, basis
12 stóp. Známo je, že keď Magellán objavil
Filipínske ostrovy, v Kube v užitku našiel
arabský alfabet; ohľadom ktorého mu ten
vyvod daný bol, že to písmo tá v IX. sto-
ročí doniesli mohamedanskí boženici z Os-
manu, ktorí domorodcov i koranu vyna-
učovali.

Indické tance. Cestovatelia Rousselet
a Schaumburg opisujú nektoré tance indické,
s ktorými sa boli obznámili po čas svojho
pobytu v Bhopale vo Východnej Indii. Dva
z týchto tancov sú obzvlášte samorastlé.
Prvý je tanec Joghisov, zobravých to fana-
tikov. Pri väčších slavnostiach vidieť možno
prosred veselého pestrého, sviatočne odeného,
zástupu skupenie ohyzdých až na úzky
ručník okolo bedier, úplne nahých mužov,
ktorí sem a tam behajú a skáču, prevádzajú-
júe jakýsi, riekli by sme, tanec mrtvých.
Trhajú všetkými údami, krúťa nimi, svíjajú
a pretahujú sa a šermujú všelijako vo vzdu-
chu ostrými nožami a končítymi háky. Jako

v zbesnelom vsteku bodajú a režu sa každý
do vlastného tela na oboch stranách hrudi,
do ramien a stehien a ustávajú len vtedy,
keď jim bol ľud hodne peňazí do nastrčenej
mysi nahádzal. — Čo protiva tohto ohavného
sa týrania, lúbi sa veľmi tanec s vajcami.
Tanečnica má na sebe krátku kamizolu,
ktorá jej len prsá tesne zakrýva a od bedier
až po kolená tesne ovinuté šaty, tak zvané
sarri. Odev tento, jakkolvek neúplný, je
velmi vkusný. Na temeni hlave má tanečnica
z prúta ľahko spletené kolo, ktoré vodorovne
leží. Od okraja kola visia vo stajných vzdia-
lenostiach od seba nite lebo tenké šnórky,
na ktorých koncoch otvorené klučky sa na-
chádzajú, ktoré sklenené perly pred zauzle-
ním chránia. Tanečnica ukazuje divákovi
košík s vajcami, aby sa presvedčili, že sa
nedeje žiadon podvod. Zaciata jednotvarná
hudba a tanečnica točí sa rýchle okolo seba;
pri tom bere z koša jedno vajce, zavesuje
a upevní ho do otvoreného oka a točí sa
neustále. Chytrým otácaním prichádzajú nite
s upevnenými na nich vajcami do vodorovnej
polohy a za chvíľu sú všetky klučky vajcami
naplnené, ktoré jako hviezdny veniec okolo
hlavy tanečnice letom sa myhajú. To keď
sa stalo, otáča sa tanečnica ešte chytřejšie,
tak chytro, že ani jej podobu nemožno rozpo-
znať. Keby len dost málo chybné vykročila
alebo rýchlosť zrazu zmenila, vrazila by vaj-
cia jedno do druhého; ale jako dostane vajcia
z klučiek, a čo urobí tanečnica, aby sa bez
rozbitia vajec zastavila? Vec nenie možná.
Nezbýva jej teda nič iného, lež aby stajne
rýchle a iste sa otáčajúce, vajce opäť jedno
po druhom z klučiek vyňala, a v tom vezí
najväčšia obťažnosť tanca. Tanečnica vyberá

obratne, nezmeniac ani najmenej krok, vajce za vajcom z kľučiek, a jaknáhle poslednie do koša vložila, zastaví zrazu svoje krúženie a ide po všetkom točení, ktoré dobrú pol-

hodinu trvalo, iste a pevne k divákovi, uka- zuje jim košík a rozbíja vajce za vajcom na dôkaz, že sa všetko dialo v poriadku a poctive.

Literárne, umelecko-vzdelanostné zprávy.

Don Bellos Rinaldos de la Horea. Španielska komédia čili k neuvereniu tragická veselohra v pôl piatich veľmi nudných dejstvách, jejžto prvé predstavenie udalo sa tohoto roku v Barcellóne. Skomponoval Don Basilio Sontofuego de las Bombas, slavný španielský poeta a člen spolku „Olla potrida.“ Poslovenčil Mydloslav Vechtovič, bývalý spolupracovník najpopulárnejších španielsko-krajinských časopisov, člen viacej neučených spoločností, neohrozený milovník brinzových halušiek atď. atď. VIII.; cena 35 kr. V Skalici, tlačou Synov Fr. X. Škarnicla. 1874.

Kazateľ. Časopis pre katolícke duchovné rečníctvo. Vydáva: Pavel Blaho, zodpovedný redaktor a majiteľ, kaplán holičský. Richard Osvald, hlavný spolupracovník, kaplán vrábelský. Roč. I. číslo 12. V Skalici, 1874. Tlačou Fr. X. Škarnicla Synov. Predpláca sa u redakcii v Holiči (via Göding), celoroční predplatok je 4 zl. rak. čís. —

Osvěta. Listy pro rozhled v umění, vědě a politice. Redaktor a vydavatel Václav Vlček. Roč. IV. — Dílu II. č. 10. má

nasledujúci obsah: Tomáš ze Stitného, od prof. K. Tieftrunka; Ohlasy z Tater, básne Adolfa Heyduka; Pod pustým kopcem, povídka od Vítězslava Háška; Upominky, od Karoliny Světlé; Německé osady na Rusi, píše A. F. Balan; Eliška Pešková, ze života české umělkyně podává V. Vlček; Literární rozhledy, podává Fr. Zákřejs.

Obrazy Života. Obrazkový časopis pro zábavu a poučení. Roč. IV. vyšlo číslo 23. Redakcia oznamuje, že predlžuje toto štvrtročie až do konca roku.

Poetická čítanka. Sbirka básní původních i přeložených, již dle básnických druhů k tisku upravil Václav Petrů. V Praze. Nákladem kněhkupectví: I. L. Kober. 1874. Sešit 6., cena 30 kr.

Историческія черты Угро-Русскихъ. Составилъ и издалъ Жоаннъ Гулиш-ковичъ, чинадѣвскій прих. священникъ. Тетрадъ I. Унгарь. Печатня Карла Јегера и Альберта Ю. Рейпайя. 1874. Velká VIII., str. 134; cena 1 zl. r. č.

Všetky tieto spisy odporúčame čo naj-snažnejšie ct. obecnstvu svojmu.

Listareň redakcie a administrácie.

P. Dr. G. K. Z. v K. Dieky za milé riadky Vaše. Nelutujte ma: to je náš každodenný chlieb. Nech si majú kus týchto časov! Spomeníte si často na mňa, jestli ozaj príjdem do V. Dielko sa tlačí, dostanete ho; nemusím Vám teda 3. č. „O.“ posilať. A či ano? — P. K. B. v B. B. Predplatok Tvoj trvá do konca roku. — P. H. B. v O. Cestopis by ste mohli uverejniť v „Lumire.“ Listovne viac. — P. J. O. v T. Že „O.“ neriadne vychodí, príčinou sú naši početní dlžníci. Možno, že teraz, keď nám chauvinistický „magy. szövetség“ Damoklesov meč nad

hlavu zavesil, vstúpi do seba a povinnosti svojej zadosť urobí. — Pp. Pav. Mišagha v Krivej. Dan. Hlóska a Em. Loványi vo Zvolene. Mikler v N. Károle. Terray Karoly igazg. Losoncom. V č. 1. sme odberateľov našich prosili, aby nám, keď „O.“ odberat' nemiňa, tože 1. č. hneď retour poslali. To ste Vy neurobili, no posielate nám č. 8. zpät, mysliac, že ste tým už ospravedlnení. Súďte sami! — P. A. P. v M. N. Čísła neboly nám pri ruke, preto ste jich neskôr dostali.

Predpláca sa u redakcie a administrácie v Prievidzi (Privigye):

Celoročne 4 zl., polročne 2 zl. r. č. Štujúca a remeselnícka mládež, i chudobní učítelia obdržia „Orla“ za 2 zl. r. č. Roč. II. III. a IV. „Orla“ možno dostať po 3 zl., mládež po 2 zl. — „Orol“ vychádza vo 12 sošitoch, 4—5 hárkov silných, každého mesiaca na veľkej štvorke.

Majiteľ a vydavateľ Andrej Truchlý-Sytniansky. — Kníhtlač-účasť. spolok v T. Sv. Martine.